

ÍNDEX

PREÀMBUL. El per què de la Revolució Industrial. 3

- 1. Arriba el vapor a Catalunya 4
- 2. L'Hospitalet, fill de la industrialització 8
- 3. Filant i teixint a Can Trinxet 14

L'UNIVERS TRINXET A ESTUDI. 18

1. Modelant perfils 24

- 1.1. El retrat del treballador 24
- 1.2. L'accés a la fàbrica 28

2. És hora de treballar 32

- 2.1. L'estructura fabril 32
- 2.2. Les condicions laborals 37

3. Controlant els nostres passos 45

- 3.1. La lluita ideològica 45

- 3.2. Un exemple de paternalisme industrial 49

4. Temps de sociabilitat 53

- 4.1. Les relacions verticals 53
- 4.2. Les relacions horitzontals 56

5. De la fàbrica cap enfora 59

- 5.1. Les altres responsabilitats 59
- 5.2. El descans del personal 60

CLOENDA. La pervivència del patrimoni industrial 63

Annexos 65

Agraïments 79

Bibliografia 80

****PREÀMBUL****

EL PER QUÈ LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL¹

Quan parlem del procés industrialitzador d'un territori, ens referim al fenomen que va saber canviar la mentalitat d'una època apostant per la transformació radical de les seves estructures econòmiques, polítiques i socials. En aquesta transformació, va tenir un paper rellevant el canvi de mentalitat esdevingut amb la mecanització del treball que convertia el progrés tecnològic en un autèntic puntal productiu.

Sense dubte, una de les característiques intrínseques de l'ésser humà és la seva capacitat de superació. Des de l'aplicació del sílex, passant per l'aparició de la sínia i del molí hidràulic, es posa en evidència la necessitat constant d'introduir canvis i millores en els sistemes productius per tal de generar més beneficis en el menor temps possible i poder així reduir costos a tots nivells. L'establiment de la societat

capitalista suma, a aquesta qualitat humana inherent, la velocitat amb què s'ha anat esdevenint el procés d'innovació tecnològica. Els quasi bé dos segles que han passat des de l'aplicació de la màquina de vapor fins a la societat de la informació i del coneixement, evidencien el salt qualitatiu més gran abans produït fent que per a la nostra societat el que és modern avui sigui vell demà.

La Revolució Industrial neix d'un seguit de processos paral·lels i d'uns esforços que requereixen temps i superació d'estadis. No hem de pensar en una revolució pròpiament dita sinó més aviat en una evolució gradual i de llarga durada que transformarà el conjunt tecnològic, econòmic, social i, fins i tot, cultural, dels diferents territoris on s'anirà instaurant. Juntament amb la innovació tecnològica aplicada al món laboral, l'alteració en la preeminència de determinats sectors econòmics, l'emergència de nous valors d'empresa i el forjament d'una nova societat, s'estableixen les bases que expliquen el desenvolupament de Gran Bretanya a finals del segle XVIII i de la resta de països que varen apostar per aquest procés a partir del segle XIX. No

¹ Consultar Toni Pierenkemper. Vid. apartat de "Bibliografia general".

oblidem tampoc que la presència d'un subsòl protoindustrial és fonamental per travar aquest fenomen; i és que la Revolució Industrial necessita d'un llarg període de gestació.

Catalunya fou una de les nacions més industrialitzades d'Europa i una regió pionera en aquest sector a l'interior de l'estat espanyol. A continuació, analitzarem, de forma panoràmica, com fou aquest procés gradual de transformacions a casa nostra per tal de comprendre de quina manera es va desplegar industrialment l'Hospitalet i quin paper va jugar Can Trinxet a l'interior d'aquest teixit durant tota la seva existència.

1. Arriba el vapor a Catalunya².

La difícil situació que va patir Catalunya durant l'Edat Moderna en molts sentits es confronta amb els importants canvis introduïts durant la segona meitat del segle XVIII que seran determinats per al posterior desenvolupament industrial iniciat a les primeres dècades del segle posterior.

El primer factor positiu que hauríem de destacar és el fort increment poblacional produït sobretot a les comarques costaneres i l'estabilització demogràfica esdevinguda amb la instauració de noves condicions de vida. La disminució dels índexs de mortalitat, les millores sanitàries i mèdiques i la reducció del preu del blat contribuiran a aquesta estabilització. D'altra banda, l'increment poblacional generarà un excedent de mà d'obra que fomentarà la recerca de nous mecanismes de supervivència i de noves vies de productivitat.

En aquest sentit, el desenvolupament del sector agrari, especialment la viticultura, gràcies a la introducció de millores productives, al perfeccionament mecànic i a la valoració del sistema de mercat, ajudaran a canviar la mentalitat del sector potenciant l'especialització agrària i l'acumulació d'excedents destinats a l'intercanvi. Paral·lelament, al camp català s'articularà un sistema protoindustrial centrat en el sector tèxtil per part d'aquells camperols que des de les seves llars transformaran les matèries primeres a baix cost, en períodes agraris improductius, amb la finalitat de guanyar-se

² Consultar Miquel Barceló. Vid. apartat de "Bibliografia general".

un sobresou. No podem oblidar tampoc la prèvia existència d'indústries tradicionals centrades en la llana, el ferro i el paper. Així, els fonaments de la nova indústria s'anaven forjant.

De l'elaboració de productes manufacturats preuats com són els teixits d'indianes i de la promoció del vi i l'aiguarent sorgiran un seguit d'empresaris emprenedors que gestionaran els intercanvis, establint les bases del sistema capitalista. D'aquesta manera, des del camp català o des d'ultramar amb l'establiment del Decret de Lliure Comerç el 1778, els nostres productes començaran a fer-se sentir en el mercat internacional i generaran un important capital invertit, en bona mesura, en el procés econòmic revolucionari del moment. A la vegada, aquests empresaris consolidaran una nova identitat, el nou ric forjat a sí mateix a través de la cultura de l'esforç, que farà emergir una nova divisió social de caire classista.

Amb la incorporació el 1833 d'una màquina de vapor a la fàbrica tèxtil Bonaplata de Barcelona, queda inaugurada simbòlicament la Revolució Industrial a casa nostra. Per la

seva banda, Barcelona, una ciutat forta, amb iniciativa i oberta al mar, serà capaç de desenvolupar una àrea metropolitana de gran potencialitat amb un desplegament industrial important que no parará de créixer. D'aquí es desenvoluparà un eix de primera categoria integrat per xarxes de mercats i vies de comunicació eficaces. En aquest context, recordem que la primera línia ferroviària de l'estat s'inaugurarà el 1848 fent el recorregut Barcelona-Mataró. En el cas de l'Hospitalet, la línia que feia el recorregut Barcelona-Molins de Rei funcionaria a partir de 1854.

L'ús del vapor requerirà de la presència de ports on fer arribar el carbó donat que a Catalunya aquest recurs era escàs i de mala qualitat. Per això, moltes fàbriques s'establiran a primera línia de costa. A banda d'això, hem de considerar el grau de dependència amb els mercats exteriors, principalment anglesos, i la quantitat de despeses econòmiques que generava una mancança de base com aquesta. Les dificultats per a fer progressar la indústria catalana promouran alternatives com la consolidació de colònies industrials al llarg dels cursos hídrics del Ter i del

Llobregat. La irregularitat d'aquests rius, poc cabalosos i massa explotats, comportarà que aquesta energia no sigui del tot òptima en el conjunt del procés. Tampoc en aquest cas, el desplegament industrial serà vertiginós. Si un problema va tenir la industrialització a casa nostra des de l'inici fou la manca d'autosuficiència.

Durant quasi bé tot el segle XIX, el sector hegemònic a l'interior de la indústria catalana serà el tèxtil i, dintre del mateix, el cotó es consolidarà com la matèria primera idònia a transformar. A diferència de la llana, la nova fibra representava una millora higiènica i sanitària a més de que la seva elasticitat afavoria d'adaptació a la màquina, simplificant el treball mecànic. En el nostre cas, és totalment aplicable la cita d'Eric Hobsbawm quan afirmava que: “qui diu Revolució Industrial diu cotó”. Al segle XIX, la Catalunya industrial serà la Catalunya del tèxtil. Altrament, i com succeïa amb el carbó, el cotó era importat des de mercats americans i això contribuïa, encara més, a la dependència amb l'exterior.

Davant d'aquests inconvenients, l'estat espanyol va establir mesures proteccionistes envers els productes tèxtils provinents de l'exterior per tal de potenciar el mercat nacional a la vegada que s'obtingrien autèntics beneficis de les colònies de Cuba, Filipines i Puerto Rico, que només podien comprar els productes espanyols. D'altra banda, la vinculació política i territorial de Catalunya amb Espanya no contribuirà a potenciar la capacitat d'expansió dels nostres mercats i productes per manca de competitivitat de l'estat. Tampoc l'empresa catalana va saber gestionar els seus recursos financers a gran escala i això va potenciar una producció cara i de baixa qualitat; d'aquí que s'incrementés el control estranger de la indústria catalana a partir de la inversió d'empreses foranes.

El conjunt de dificultats aquí exposades no impediran que durant la segona meitat del segle XIX es consolidi el fenomen industrial fins desenvolupar una etapa molt fructífera, entre els anys 1876 i 1886, coneguda com “la febre d'or”. Serà en aquest context pròsper que començaran també a desenvolupar-se tímidament altres sectors industrials com són

el siderometal·lúrgic, el químic o l'elèctric i que es posaran de manifest els efectes socials i culturals que es deriven del progrés assolit amb l'emergència de moviments culturals rellevants com el Modernisme i la Renaixença, ambdós reivindicadors de la cultura catalana i amb una base burgesa important al darrere tot i voler abraçar les diferents branques de la societat.

A la darrera dècada del segle es poden visualitzar els efectes immediats del fenomen industrial. En primer lloc, es produirà un fort creixement econòmic i un canvi en la dinàmica sectorial que contribuirà al desenvolupament cultural de país. En segon lloc, la localització industrial a Barcelona i a l'àrea metropolitana generarà un fort desenvolupament urbà i un intens flux migratori del camp a la ciutat. En tercer lloc, la mecanització del treball forjarà una nova mentalitat que en el cas del burgès capitalista serà vista com un avenç productiu mentre que el proletari ho viurà com una desapropiació de l'esforç i com una alienació de la pròpia persona. Finalment, la consolidació d'una societat de classes molt contrastada sense possibilitat de crear una

estructura organitzativa justa pels sectors més desafavorits, contribuirà a radicalitzar postures i a crear situacions de màxima tensió: l'anarquisme es convertirà de seguida en consigna a seguir per part de la classe proletària i la Barcelona de finals de segle serà coneguda internacionalment com la "ciutat de les bombes".

En conjunt, podem afirmar que el procés d'industrialització de Catalunya tindrà unes característiques similars al de les economies més avançades d'Europa convertint-se, com l'anomena l'estudiós Pierre Vilar, en "la fàbrica d'Espanya". La dependència de la indústria catalana amb els mercats exteriors i amb la política de l'estat, que dificultarà la seva diversificació i expansió, no impedirà que aquest país esdevingui capdavanter del sector i far de modernitat i transformació. Catalunya, mirant Europa, continuava essent un exemple a seguir per Espanya.

2. L'Hospitalet, fill de la industrialització³.

De seguida, la Barcelona intramurs va fer-se petita per acollir l'allau de fàbriques que s'anaven instal·lant al seu pla; per això, va ser necessari ampliar el radi d'actuació del desplegament industrial a altres localitzacions de l'àrea metropolitana de la capital. A partir de 1840 es començarien a industrialitzar Gràcia, Poblenou, Sant Andreu i Sants i una dècada més tard iniciaria el procés l'Hospitalet, tot creant la primera gran perifèria industrial de Barcelona. La carretera de la Bordeta i la carretera de Sants seran les responsables de connectar Santa Eulàlia i Collblanc, respectivament, amb el procés d'expansió industrial. Més tard, s'afegirien el barri de Sant Josep i la Vila Vella. La proximitat de la vila a la capital catalana i l'existència d'uns terrenys rurals, poc urbanitzats i a baix cost, esdevenien factors indiscutibles a l'hora d'afavorir el desplegament industrial de l'Hospitalet.

³ Consultar Ramon Breu i Planyella, Joan Camós i Cabecerán, Joan Casas i Fuster, Mireia Mascarell i Llosa, Antoni Romeu i Alemany i Carles Santacana i Torres. Vid. apartat de "Bibliografia específica".

Tampoc podem oblidar la connexió física establerta entre Sants i l'Hospitalet que aniria creixent de forma progressiva. Tot i que no se sap ben bé quan es va establir la línia divisòria que actualment separa ambdós territoris, és clar que les anades i vingudes dels seus habitants d'un indret a un altre, eren habituals per qüestions laborals o familiars. La presència de La España Industrial, Can Batlló o el Vapor Vell a Sants abans de l'aparició de la primera fàbrica de l'Hospitalet, generarà punts d'atracció en les relacions establertes entre ambdós territoris i espais de convergència pel futur desplegament industrial de la vila. Sants, primer com a poble i després com a barri, serà un exemple evident de proletarització territorial i l'Hospitalet beurà directament d'aquesta influència.

Santa Eulàlia fou el primer i més important barri industrial del municipi. La Aprestadora Española, oberta el 1853 i dedicada al blanqueig i als acabats de cotó, donarà punt de sortida a la industrialització del municipi. Després d'ella, Fonerías Escorza, Can Trinxet, Adobs Roca, Catalana de Gas i Electricitat, per esmentar algunes fàbriques de diferents

sectors, acabaran de modelar el paisatge de la zona durant les successives dècades. De bon començament, la proximitat amb Barcelona va fer que Santa Eulàlia es convertís en un nucli fortament dependent de la capital dificultant la creació d'una consciència de barri amb personalitat pròpia⁴ que no s'elaboraria potentment fins ben entrat el segle XX.

A l'Hospitalet el procés d'industrialització es va anar consolidant tímidament i fins a finals del segle XIX no es van començar a evidenciar els primers resultats. Certament, l'arribada d'immigrants procedents de l'interior de Catalunya afavorirà aquesta consolidació donat que bona part de la població autòctona continuaria treballant en el sector primari per raons d'estabilitat econòmica i de tradició agrària; de fet,

⁴ Alguns estudiosos com Ramon Breu i Panyella defensen aquest plantejament. Segons l'autor, el fet que Santa Eulàlia fos coneguda entre els anys 20 i 60 del segle XX com el "barri de les mosques" o "barri dels pots", fent referència a la insalubritat que patia aquest nucli degut a la presència d'un dels abocadors d'escombreries de la capital, és una manifestació d'aquesta forta dependència. Ens hauríem de qüestionar, però, si no és possible construir una identitat social i territorial a partir d'elements entesos en clau negativa.

l'activitat econòmica principal seguiria essent l'agricultura en iniciar-se el segle XX. La introducció d'una agricultura intensiva i l'exportació dels productes obtinguts beneficiaran enormement el sector agrari. No oblidem que el 1918 serà famosa l'exportació de carxofes i que el 1925 ho seria la d'enciam.

Des de l'inici, el sector tèxtil esdevindrà capdavanter del fenomen industrial a la vila i creixerà a fort ritme. També destacaran, tot i que a distàncies raonables, les farineres i les bòviles: les primeres, per la tradició molinera de l'Hospitalet arrel sobretot de la inauguració del Canal de la Infanta el 1819⁵; i, les segones, amb motiu del desenvolupament

⁵ El Canal de la Infanta, potenciat per Ferran VII i inaugurat per la infanta Lluïsa Carlota, naixia amb la finalitat de potenciar l'agricultura de regadiu a l'indret. El 1823 començaran a funcionar els dos primers molins fariners i a partir d'aquí s'instal·laran també molins paperers, serradores,... que aprofitaran els diversos salts d'aigua produïts pels desnivells del terreny. La incidència que el canal va tenir en la transformació agrícola i industrial és determinant per comprendre l'evolució i la prosperitat de l'Hospitalet en aquella època. A la vegada, el Canal de la Infanta posa en evidència l'explotació que Catalunya va fer dels ingents recursos naturals de què

urbanístic esdevingut a Barcelona després de l'enderrocament de les muralles a la segona meitat del segle XIX, a més de la presència de terres argiloses de bona qualitat. Les indústries ceràmiques i de la construcció adquiriran una importància singular a finals de segle mentre que els sectors metal·lúrgic, químic i del vidre també començaran a fer acte de presència. La Taula 1 pot donar-nos una idea sobre el panorama industrial de l'Hospitalet a finals del segle XIX.

Malgrat i la presència de molts camps encara a l'inici del segle XX, la urbanització del territori, juntament amb la millora de les comunicacions en ferrocarril, metro i autobús⁶, faran que la vila s'impregni de nous aires transformadors. El fort desenvolupament de la industrialització tindrà molt a veure

disposava. És interessant l'article d'Antoni Romeu i Alemany "El canal de la Infanta i el seu aprofitament industrial a l'Hospitalet" a l'interior de la revista del Museu de l'Hospitalet "Identitats", núm.2-3, de l'estiu de 1989.

⁶ Els ferrocarrils Catalans van arribar el 1912 mentre que el 1921 començaria a funcionar una línia d'autobusos entre Barcelona i l'Hospitalet. El 1926 s'inaugurà la línia de metro a la Bordeta i sis anys més tard el metro arribaria a Santa Eulàlia.

TAULA 1. Les fàbriques de l'Hospitalet el 1898 dividides per sectors⁷.

SECTOR TÈXIL	
Marquès, Caralt i Cia.	Filats i teixits de cànem
Successors d'Andreu Basté	Filats i teixits de cotó
Coll germans	Filats i teixits de llana
Salvador Oller i Ventejo	Fàbrica de panes
Jeroni Puiggròs Pere Vidal i Poch	Tintoreria
Joan Motobbio i Ribó	Blanqueig
Antoni Pareto	Tintoreria i blanqueig
SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ I LA CERÀMICA	

⁷ Aquestes dades han estat extretes de l'article "Industrialització a les portes de Barcelona: L'Hospitalet de Llobregat" de Joan Casas i Fuster a l'interior de *El pas de la societat agrària a industrial al Baix Llobregat*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995, p. 435.

Jaume Barella Joan Romeu Escofet Cosme Toda	Ceràmica
Màrius Cucurny	Fabricació de refractaris
Fills de Nemesi Singla Felip Zamora	Serradora de marbre
ALTRES INDÚSTRIES	
Miquel Trullà	Taller de llauner
Gabriel Boada	Productes químics
Benet Munté	Molí d'escorça
Joan Herp	Molí de campetx
Companyà, Negre i Cardona	Fàbrica de midó
Puigarnau i Mans Badal Germans Joan Soler i Llampallas	Farinera

en aquest fenomen. De fet, entre la primera dècada i la tercera d'aquest nou segle, el procés industrial s'introduirà deple a l'interior de la societat fent que s'acabi de definir a bona part de la ciutat actual: Tecla Sala el 1899, Godó i Trias el 1903, Can Trinxet el 1905, Can Vilumara el 1907, Busquets Germans el 1910 o Jacint Rifà el 1912, marcaran un abans i un després en el tarannà industrial hospitalenc a més d'introduir un nou concepte de fàbrica marcat per les noves dimensions de l'espai i la presència abundant de mà d'obra.

La instal·lació de motors elèctrics a les màquines de vapor el mateix any que va fundar-se Jacint Rifà juntament amb l'ampliació d'algunes de les fàbriques abans esmentades i de la creació d'altres de noves en els anys immediatament successius i en un procés sense aturada, generarà noves possibilitats en una societat emergent plena de vida. En aquest context, aragonesos, valencians, murcians, almeriencs i també catalans vinguts de l'interior, començaran a omplir els llocs de treball que s'estaven generant en aquell moment. Serà entre 1920 i 1925 que es produiran autèntics allaus de població, un període a tenir en compte perquè encara no

s'havia produït la famosa Exposició Universal de 1929. Com diu Joan Camós estem davant d'un fenomen "d'industrialització pròpia" que no depèn del context barceloní per a poder desenvolupar-se.

L'Hospitalet esdevenia, des de llavors, territori receptor de població provinent, sobretot, de territoris peninsulars meridionals i el barri de la Torrassa es convertia en la "Múrcia catalana". L'allau migratori va despertar de seguida reaccions adverses envers el nouvingut que era considerat un delinqüent portador de totes les desgràcies com es posa de manifest a l'article editorial del diari hospitalenc *Llibertat!* i que data del 20 de desembre 1933:

Els fills de l'Espanya inclement, l'allau invasora miserable que de les diverses regions de l'Estat ens pervé, novament ha destorbat la nostra vida, han atemptat contra el que de més sant i sagrat tenim a Catalunya: la tranquil·litat de la vida pacífica de la nostra gent... Fins a quan deixarem o permetrem aquesta allau invasora que infecta Catalunya i que és un focus virulent ací, al nostre Collblanc i Torrassa?...

Famosos es farien aleshores els cartells que anunciaven: "a la Torrassa no vagis massa".

Barris com la Torrassa, Santa Eulàlia o Collblanc experimentaren un fort creixement poblacional que comportaria un desplegament urbanístic desestructurat, marcat per la precarietat, la inconnexió entre nuclis i l'eclosió del barraquisme. L'altíssima densitat de població a assumir en tan poc temps serà inconcebible⁸. Aquesta situació tornaria a produir-se durant els anys 60 en què la duplicació de la població generaria la promoció d'habitatges massius sense permisos d'obra i sense una direcció qualificada, perfilant el model urbanístic dels famosos barris-dormitori.

En aquest període "d'industrialització pròpia", el sector industrial creixerà un 110% gràcies a la diversificació de la producció hospitalenca i a la mecanització de moltes de les activitats artesanals existents. Tot i així, el sector tèxtil continuarà dominant sobradament no en número de fàbriques, però sí en número de treballadors com es pot

⁸ L'Hospitalet de Llobregat va passar de 12.360 habitants l'any 1920, a 37.650 el 1930 i a 48.540 el 1936. El 1940, després de Barcelona, seria la ciutat més poblada de Catalunya quan a l'inici de segle era la desena. Informació extreta de Camós i Cabecerán, Joan, *L'Hospitalet, la història de tots nosaltres 1930-1936*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1986, p. 10.

apreciar en a la Taula 2 sobre la situació industrial de la vila el 1930⁹.

El sector tèxtil, però, iniciarà un fort retrocés i estancament durant la dècada dels 30 mentre que la construcció i la metal·lúrgia, especialment, transformaran definitivament el perfil industrial de l'Hospitalet a partir dels anys 60. És a la dècada dels 50, que el tèxtil se sent incapacitat per modernitzar-se tecnològica i estructuralment mentre que el "Règim" comença a invertir en altres nuclis industrials arrel dels "Plans de Desenvolupament". El tèxtil, tot i mantenir grans empreses del sector fins 1975, passarà a la història i només el subsector de la confecció i del gènere de punt seguirà funcionant a la dècada dels 80¹⁰.

⁹ Íbid. p. 44.

¹⁰ Vid. les taules 1-5 elaborades per Joan Camós sobre "l'activitat econòmica a l'Hospitalet 1930-1980. La contribució industrial" als Quadern d'estudi núm. 3 del Centre d'Estudis de L'Hospitalet, de l'octubre de 1987.

TAULA 2. Sectors industrials, fàbriques i treballadors a l'Hospitalet el 1930.

Sector	Número de fàbriques	Número de treballadors
Tèxtil	21	3.585
Metal·lúrgia	36	638
Construcció	38	1.585
Ceràmica	12	445
Química	30	275
Vidre	4	205
Fusta	22	200
Cuiro i pell	5	32
Alimentació	45	302
Comerç	323	353
Altres	78	169

3. Filant i teixint a Can Trinxet¹¹.

Avel·lí Trinxet i Casas (1845-1917), fill de Vilanova i la Geltrú, oncle-mecenes del pintor Joaquim Mir¹² i seguidor del negoci tèxtil del seu oncle Rafael Fonosas Trinxet que posseïa fàbriques de filats i teixits de cotó a Badalona i a Igualada, serà el responsable de fer néixer allò que nosaltres anomenarem "Univers Trinxet". Des de 1883, Avel·lí Trinxet passarà a formar part de la llista d'empresaris capitalistes com a fill de la Revolució Industrial a partir de la creació de la "Societat Carroggio i Trinxet" en col·laboració amb el seu soci, l'estampador Josep Carroggio. Aquesta societat,

formada per una fàbrica de teixits de cotó a Manresa i una de filats a Sant Quirze de Besora, tindrà una curta trajectòria ja que dotze anys més tard de la seva constitució, el senyor Trinxet vendrà la seva participació, quedant-se amb els telers de la fàbrica manresana que serien enviats a Monistrol de Montserrat: la trajectòria de la marca Trinxet havia iniciat camí.

El 1905, al barri Hospitalenc de Santa Eulàlia i més concretament entre els carrers Salvadors i Santa Eulàlia, naixeria la fàbrica "Avel·lí Trinxet", una fàbrica de filats i teixits de cotó¹³ que es dedicaria a la creació de llençols¹⁴,

¹¹ Consultar Francesc Cabana i Vancells, Joan Camós i Cabecerán i Mercedes Fanjul, Mireia Mascarell i Llosa i Isabel Segura i Soriano. Vid. apartat de "Bibliografia específica".

¹² Joaquim Mir i Trinxet era fill d'Isabel Trinxet, la germana gran d'Avel·lí. De seguida, Avel·lí va creure en el geni creador del seu nebot i per això li va fer de protector artístic, seguint el protocol de l'època. Les biografies del pintor expressen que la relació entre Avel·lí i Joaquim es va anar deteriorant amb el temps donat que el mecenes s'aprofitava en moltes ocasions de la vàlua del seu nebot. Aquesta relació acabaria davant dels tribunals amb la victòria de l'artista i l'immediat trencament de relació.

¹³ Hem de matissar que tot i que a Can Trinxet es treballés fonamentalment amb cotó, es van incorporar altres teixits com la setina, la viscosa o el vellut.

¹⁴ A Can Trinxet era famosa fonamentalment la confecció de llençols blancs i llisos. Aquests podien ésser individuals o matrimonials i per això existien telers de diferents mides en funció de les dimensions de la peça elaborada. A nivell funcional, el control del teler era el mateix i en funció de la grandària d'aquest, un treballador es podia encarregar del funcionament d'entre dos i sis telers a la vegada. Així qui portava dos s'encarregava de la confecció de llençols de doble ample mentre que qui portava quatre o sis elaborava els individuals.

estovalles, peces de pana blanca per tintar i altres teixits. Aquesta fàbrica va ser creada per Joan Alsina seguint el model constructiu de la fàbrica de naus que es caracteritzava per la configuració de plantes lliures que faciliten el transport interior i la flexibilitat organitzativa en detriment de la humanització de l'espai al no respectar les condicions lumíniques i climàtiques. Can Trinxet esdevindrà, ràpidament, el nucli fabril principal de la vila. Per a què ens fem una idea de les seves dimensions, "Avel·lí Trinxet", uns anys més tard de la seva fundació, comptava amb 10.610 fusos de filar matriculats, 32 telers de jacquard, 414 telers mecànics sense jacquard, 2 màquines de parar, 1 taller de manyà i 39 Kw d'electricitat per a ús propi i posseïa una plantilla que superava ja els 500 treballadors¹⁵.

De la necessitat de fer perdurar el negoci amb el pas del temps i de projectar-lo vers el futur, l'empresari apostarà, el 1913, per la incorporació al sector dels seus fills, Francesc i Antoni Trinxet i Mas. Quatre anys després, la fàbrica "Avel·lí Trinxet", que passaria a ser coneguda amb el nom de "Avel·lí

Trinxet i Fills", disposava ja de 22.000 pues de filar. L'any següent la secció de filats s'ampliaria a 30.000 pues amb motiu de l'adquisició de la filatura de cotó Miquel Gras que es trobava a les naus contigües de la fàbrica.

IMATGE 1. Vista panoràmica del conjunt de naus de Can Trinxet el 1907.

La mort d'Avel·lí Trinxet, no impediria que el negoci familiar continués avançant files durant la dècada dels anys 20 com posa de manifest la compra d'una fàbrica de filats i teixits a Castellar del Vallès i la creació de les "Indústries Complementàries del Cotó" que es destinarien a l'aprest i al

¹⁵ A Casas i Fuster, Joan, op. cit, p. 442.

tint. El "Cens patronal i obrer" amb data d'1 d'abril de 1923, comptabilitza que "Avel·lí Trinxet i Fills" disposava de 1.155 treballadors, una dada que suposa el 45% dels obrers censats a l'Hospitalet.

La crisi econòmica mundial de 1929 farà que la indústria cotonera catalana senti la necessitat d'unir forces i passi a formar societat sota el nom de "Unió Industrial Cotonera SA". En aquesta societat, patrocinada pel Banc Central i per Arnús-Garí SA, entraria "Avel·lí Trinxet i Fills" aportant la seva experiència i els seus actius industrials. Tot i que el 1931 la "Unió Industrial Cotonera SA" integraria dotze fàbriques i 140.000 pues de filar, la inestabilitat del període i l'esperit previsor de la família, farà que els germans Trinxet no aportin els telers automàtics de què disposen a la societat i que amb aquests facin néixer "Trinxet SA" el 1933. Aleshores Can Trinxet ja arribava als 1.200 treballadors convertint-se en un autèntic gegant industrial.

A partir d'aquest moment, l'estat general de l'època no deixaria d'agreuja la situació de Can Trinxet. Els conflictes entre els treballadors i l'empresa començarien a prendre una

nova magnitud; la fàbrica, juntament amb altres nuclis de la societat, passaria a tancar-se el 1935. Amb la Guerra Civil moltes indústries serien col·lectivitzades i "Avel·lí Trinxet i Fills" passaria a ser coneguda ara com a "Col·lectiva Fabril i Tèxtil". Durant aquest període, la fàbrica es dedicaria a confeccionar roba militar blanca, marró o caqui.

La fi del conflicte va suposar forts problemes econòmics amb motiu de la manca de cotó i d'energia elèctrica. És per això que, el 1944, la novament "Avel·lí Trinxet i Fills" recompraria els actius industrials dipositats a la societat i d'aquí sorgien: "Indústries Complementàries del Cotó SA", "Confeccions Reunides SA", "Trinxet i Companyia SRC", "Trinxet Industrial SA", "Tints i Aprestos Moderns SA", sense oblidar l'existència de "Trinxet SA" ni tampoc de "Manufactures Cotoneres Reunides SA" que havia aparegut el 1942. El conjunt industrial del moment estaria format per 32.000 pues de filar, 635 telers, les seccions de blanqueig i aprest i un taller de confecció.

Entre les dècades dels 40 i dels 60, la situació del negoci fou molt pròspera malgrat les adversitats del moment,

marcades per l'aïllament exterior, el racionament i la pobresa. La millora de les relacions internacionals i la liberalització de la política econòmica a finals dels anys 50, generarà noves expectatives empresarials i amb elles apareixerà "Tèxtil Filats SA". La mobilitat i el dinamisme de les oficines centrals de l'empresa que s'ubicaven a la barcelonina Via Laietana i la situació econòmica dels directors del moment, els germans Avel·lí i Antoni Trinxet i Pujol, i del gerent Manel Trinxet Errando, residents tots tres a l'Eixample barceloní, denoten aquesta màxima esplendor.

I és que per aquella època, la família Trinxet no només disposava d'un nucli fabril sinó que a més gestionava altres negocis que cal esmentar com són: "Fil de Cosir", ubicat físicament a l'interior del nucli fabril de Can Trinxet, "el Segell" que fabricava i comercialitzava pantalons i americanes i, "Confeccions Reunides" dedicada a la venda i creació de camises i gavadines. Els teixits produïts a "el Segell" i a "Confeccions Reunides" es venien a Barcelona, essent habitual l'enviament de treballadors de la fàbrica a aquests negocis. També era una tendència del moment associar-se a

tallers de l'entorn de la fàbrica que no tenien perquè vincular-se amb el món tèxtil: Porcelanit S.A o Torneries Tèxtils són dos exemples.

Amb l'arribada de la dècada dels 60, Can Trinxet viurà temps d'inestabilitat i de crisi com evidencien els successions tancaments d'algunes seccions i la necessitat de tornar a ressorgir a l'interior del panorama econòmic. Aquesta situació es posa de manifest en el tancament de les seccions més poderoses, "Trinxet SA" i "Trinxet Industrial SA", i en l'emergència paral·lela de nuclis més petits com "Comercial i Industrial Trinxet SA", "Comercial i industrial Barcelonina SA", "SERGISA", "Trinxet Tèxtil SA" i "Trintex SA". En aquest sentit, no podem oblidar la confusió organitzativa que aquests canvis podien comportar a nivell empresarial a banda de la quantitat d'acomiadaments i recol·locacions de plantilla que s'hi produïren com veurem més endavant. Als anys 80, les últimes esperances es dipositaven en el naixement de "Patrimonial Immobiliària SA"; el 1982, Can Trinxet deixava d'existir per sempre més.

****L'UNIVERS TRINXET A ESTUDI****

A l'hora d'iniciar la investigació, i com a desconexors de la realitat davant la qual ens trobàvem, vam optar per fer una recerca documental que ens permetés contextualitzar Can Trinxet a nivell territorial i cronològic. Per això, ens va caldre recórrer a bibliografia vinculada amb el món industrial i amb la història de l'Hospitalet en clau econòmica, política, demogràfica i cultural, des de la segona meitat del segle XIX fins la segona meitat del segle següent. A través de la informació extreta tant de l'Arxiu Municipal com del Centre d'Estudis vam establir el primer contacte amb el context hospitalenc tot i que poc vam trobar sobre la realitat de la fàbrica més enllà d'algunes dades puntuals sobre els seus orígens i la posterior evolució experimentada.

A continuació, vam passar a treballar la documentació de la fàbrica. En primer lloc, cal apuntar que el fons documental sobre Can Trinxet de què disposa l'Arxiu Municipal és àmpliament vast i complex. A hores d'ara, el 45% de la documentació està catalogada i la resta només

inventariada. Això implica que la documentació consultable sigui parcial i que l'aplicació de tractaments més complexos per accedir fàcilment a informacions concretes i precises requereixi molt més temps del previst a la beca que ens ha estat concedida. La futura catalogació i accessibilitat al fons podria generar noves línies d'investigació i, fins i tot, nous resultats sobre el tema que ens ocupa.

La selecció feta del fons de Can Trinxet a l'hora de ser catalogat va seguir els criteris de rellevància i interès que podia generar la documentació en qüestió. A grans trets, aquest tractament va establir quatre blocs de treball: el d'administració general, que inclouria la documentació més extensa i que se centraria en informació relativa als treballadors de l'empresa, en temes de gerència i en l'inventari dels béns patrimonials de què disposaven els seus patrons; el d'administració econòmica, que contindria factures, albarans, abonaments, expedients de clients i moviments de caixa; el de producció, faria referència als resultats productius de l'empresa per mitjà del registre de peces produïdes, acabades i entregades, dels comunicats

de producció diària i del control i les notes del magatzem; i, finalment, el d'impresos, que seria una espècie de calaix de sastre on encabir catàlegs i mostraries, revistes, targetes de visita, enganxines, tampons,...

Del conjunt de la documentació aquí esmentada, hem seleccionat aquells aspectes que estiguessin vinculats amb la plantilla de treball i amb la gestió econòmica, sempre en clara vinculació amb la dinàmica de funcionament de la

fàbrica i amb la situació viscuda per part dels seus treballadors. Així doncs, els expedients personals dels treballadors, les nòmines dels mateixos i la documentació relacionada amb la seguretat social, són del nostre interès ja que poden proporcionar una informació rica, variada i extensa sobre la realitat funcional de Can Trinxet. La Taula 3 esmenta els documents més habituals i interessants que hem trobat de cadascun d'aquests apartats.

TAULA 3. Relació de documents del fons Trinxet segons la temàtica d'interès.

1. Expedients personals	
- Sol·licituds de feina. - Certificats de bona conducta dels productors per part d'altres empreses. - Tests psicotècnics. - Valoració dels tests psicotècnics. - Contractes de treball. - Fitxes amb les dades personals del productor. - Fitxes de control d'hores. - Full individual d'afiliació a la Seguretat Social.	- Declaració jurada del certificat de càrregues familiars. - Targetes de títol de beneficència de la caixa de jubilacions i subsidis de la indústria tèxtil. - Sol·licituds d'inscripció a l'economat. - Justificants mèdics. - Impresos diversos de crèdits laborals. - Anotacions diverses (autoritzacions de sortida, notes de servei, accidents,...). - Cartes de recomanació a altres empreses.

2. Seguretat Social

- Padró d'afiliació a la seguretat social.	- Comunicats d'alta a l'assegurança mèdica.
- Comunicats de baixes als serveis socials obligatoris.	- Relació d'altres del personal.
- Afiliació a la caixa de jubilació i subsidis dels treballadors.	- Relació de baixes del personal.
- Comunicats de baixa a la caixa de jubilacions de la indústria tèxtil.	- Notificació de canvi de domicili del productor.
- Altres a l'assegurança de malalties.	- Notificació de canvi de metge del productor.

3. Nòmines

- Nòmines dels treballadors.	- Còpia de les nòmines per l'empresa.
- Resum de les nòmines mensuals.	- Notificació de les variacions del fitxer mestre.
- Llistat i càlculs de l'IRPF.	

Des de la nostra perspectiva, són els expedients personals la font informativa de major interès en relació a la temàtica que ens pertoca. D'altra banda, hem de dir que aquesta informació també ens ha generat dificultats diverses. En primer lloc, els expedients personals de Can Trinxet abracen un període molt extens que va des de 1933 a 1973¹⁶,

¹⁶ Si tenim en compte el conjunt de la documentació del fons Trinxet, la cronologia s'estendria de 1933 a 1985.

predominant els anys entre 1939 i 1963 i més concretament la dècada dels 50. A banda d'aquesta extensió cronològica, cal considerar la convulsió d'un període històric com aquest que ve marcat per la República, la Guerra Civil i una Dictadura que va passar de l'autarquia a la liberalització econòmica. Això suposa un mosaic de realitats molt diferents que no poden barrejar-se i que fan que sigui molt complex establir línies divisòries entre expedients personals que

s'encavalquen els uns amb els altres a l'hora d'intentar establir qualsevol tipus de periodicitat.

En segon lloc, la documentació comptabilitza informació de vuit productors diferents: "Trinxet SA", "Trinxet Industrial SA", "Trinxet Filats SA", "Unió Industrial Cotonera SA", "Manufactures de Cotó Reunides SA", "SERGISA", "Comercial i Industrial Barcelonesa SA" i "Comercial i Industrial Trinxet SA". El traspàs d'alguns treballadors d'una empresa a una altra, la constant centralització i descentralització de la propietat i la barreja d'informació de les diferents productores que això genera, suposa confusions interpretatives donat que moltes vegades no s'especifica d'on provenen els documents¹⁷.

A més, la cronologia de cada empresa és variable i la concentració informativa no segueix la trajectòria íntegra de cada empresa: dels anys 40 destacaríem la informació de la "Unió Industrial Cotonera SA"; dels anys 50, "Trinxet SA", "Trinxet Industrial SA", "Manufactures de Cotó Reunides SA" i

"SERGISA"; de la dècada dels 60, "Trinxet Filats SA", "Comercial i Industrial Barcelonina SA" i "Comercial i Industrial Trinxet SA", aquesta última allargant-se fins l'inici dels anys 80.

A la vegada, hem de tenir en compte que la rellevància que van tenir aquestes empreses no és comparable i que les més rellevants, documentalment parlant, són "Unió Industrial Cotonera SA", "Trinxet SA" i "Trinxet Industrial SA", les dues últimes amb una plantilla que superava, en el moment més àlgid, els 700 i els 900 treballadors, respectivament. Altrament, cadascuna d'aquestes productores tenia un sistema organitzatiu divers de seccions, d'horaris i fins i tot de perfils; així, per exemple, de la informació obtinguda de "SERGISA" només es completen figures masculines a l'interior d'un sector com el tèxtil on la dona era l'autèntica protagonista.

Finalment, cal apuntar que la documentació que trobem als expedients personals és molt variada i que no tots els treballadors presenten els mateixos documents de manera que la informació que obtenim en alguns casos és molt parcial. En aquest sentit, hem de considerar que la permanència dels treballadors al Trinxet era variable i que

¹⁷ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 46064, expedient personal de Carmen Metaute Ibars. Vid. doc. 1 de l'Annex.

una major durabilitat dels mateixos comportava un augment de la documentació. Tot i així, hem comprovat que en el fons documental de l'Arxiu Municipal no hi són tots els treballadors que realment hi hauria d'haver i això evidencia que una part de la informació s'ha perdut i que no podem fer una estadística 100% fiable de la fàbrica al no disposar de tots els seus perfils.

A banda del fons catalogat, ens ha estat possible la consulta d'algunes de les capses que només han estat inventariades i que contenen informació del nostre interès en clau social i organitzativa. Aquestes capses són les que han estat classificades provisionalment com a "Recursos Humans" i ens han ajudat a complementar la documentació treballada podent ésser interessant el seu tractament de cara a futures investigacions. Sigui com sigui, el que no podem oblidar en relació al fons documental de Can Trinxet, a banda de la seva complexitat, és el fet que ens trobem davant de la informació oficial de la fàbrica, és a dir, davant d'aquella documentació que no representa un problema a l'hora de ser mostrada de cara enfora. Això vol dir que molt

possiblement la cara més fosca de la fàbrica no podrà ésser mai del tot desvetllada.

Una altra font informativa de primera categoria amb la que hem comptat, ha estat la de les 15 entrevistes realitzades a treballadors de la fàbrica, més concretament 13 dones i 2 homes. Des de 1996, l'Arxiu Municipal treballa en un projecte sobre reculls de fonts orals que avança segons el pressupost de què es disposi anualment. En el marc de la cultura del treball a les grans empreses de l'Hospitalet, el 2001 es van realitzar aquest conjunt d'entrevistes que se centraven en Can Trinxet. Les mateixes seguien un guió preestablert i una sèrie de criteris a acomplir i després passaven a ser transcrites.

Les entrevistes, de duració diversa segons la personalitat de l'interlocutor i partint de contextos plurals, ofereixen la possibilitat de reconstruir l'univers Trinxet a partir de la comparació i la confrontació d'informacions i de la posada en valor dels trets comuns a totes elles. La transcripció d'aquestes vivències no deixa de ser una forma d'inventariar aquest passat que tan difícilment pot fer-se perdurable i a la

vegada posa de manifest aquella “cromacitat del record humà” de la que parla la Dolors Marín¹⁸, realitzadora, d'altra banda, de totes aquestes entrevistes. El contrapunt d'aquesta pluralitat es manifesta en la lloança que l'ésser humà tendeix a fer del passat suprimint els aspectes negatius que no interessa recordar, en la deformació que es fa del record a l'hora de seleccionar determinants moments i que poden reconstruir un context parcial i d'enfocament erroni, i finalment, en la subjectivitat manifesta en cada experiència que fa que un fenomen es contempli diametralment oposat segons des del punt de vista en el que es miri.

El conjunt de la documentació treballada s'ha complementat amb algunes fotografies de la fàbrica i de la seva plantilla obtingudes al mateix Arxiu Municipal i amb la consulta del “Cens patronal i obrer”, un document que ha estat restaurant recentment i que permet situar Can Trinxet en

¹⁸ És molt interessant la lectura introductiva que fa la Dolors Marín sobre la memòria del passat a partir de la realització d'entrevistes orals al seu article “Una primera aproximació a la vida quotidiana dels hospitalencs: 1920-1939” que es troba als números 4-5 de la revista del Museu de l'Hospitalet, “Identitats”, de l'estiu de 1990.

un moment d'esplendor com eren els primers anys de la dècada dels 20 a la vegada que permet contrastar les dades aquí obtingudes amb l'evolució que va fer posteriorment la mateixa productora. No hem pogut acabar de completar l'estudi social de la fàbrica sense visitar l'indret on s'ubicava físicament Can Trinxet i que ara resta abandonat mentre noves residències desvirtuen l'esperit dels llocs.

Les dificultats generades per la documentació de què disposàvem han comportat que la nostra recerca se centri en els protagonistes de les entrevistes, en els seus expedients personals i en els d'aquells que formessin part del seu cercle familiar o de treball. Per això, cal constatar que la nostra recerca és només una aproximació hipotètica a la realitat laboral de Can Trinxet i que no podem generalitzar a partir del calidoscopi documental que acabem de descriure. Un estudi més exhaustiu hauria d'aprofundir en els resultats que plantejem a continuació.

1. MODELANT PERFILS.

1.1. El retrat del treballador.

A Can Trinxet tothom hi podia tenir cabuda. El conjunt dels documents analitzats certifiquen la pluralitat dels perfils que configuraven la plantilla tot i que sí s'observen una sèrie de coincidències personals en el perfil dels seus treballadors. D'altra banda, aquestes correspondències tenen més a veure amb el context específic de l'època que els hi va tocar viure i no pas amb la necessitat d'establir un model laboral específic per part dels propietaris de l'empresa tèxtil.

El primer condicionant a tenir en compte a l'hora d'analitzar la plantilla de la fàbrica és la forta presència femenina en el sector tèxtil. Si bé és cert que la dona suposava una major rendibilitat laboral en el sector a un cost més baix, no podem obviar que aquest sector era tradicionalment d'essència femenina i que elles van tenir un paper indiscutible en el desenvolupament industrial del nostre país. Fent un repàs a la composició de la plantilla de Can Trinxet en clau de gènere evidenciem aquests

resultats: el 1908 dels 536 treballadors, 395 eren dones¹⁹; el 1923, segons el recompte realitzat al "Cens patronal i obrer", entre el personal compost per 1155 obrers, 863 mans eren femenines; i, l'empresa "Trinxet SA" a la segona meitat dels anys 50, a partir de la documentació extreta en una taula classificatòria de la seva plantilla, comptava amb 397 dones entre els 550 treballadors que la composaven²⁰. El pas del temps no qüestiona en cap cas la clara hegemonia de la mà d'obra femenina, que en els tres casos se situa entre el 72 i 74%, ni tan sols quan el discurs oficial franquista es dedicava a difondre el model de l'àngel de la llar i de la perfecta casada. De fet, la premissa anunciada al Fuero del Trabajo de 1938 que anunciava "la liberación de la mujer casada del trabajo del taller y de la fábrica" no deixaria de ser una fal·làcia.

Els treballadors de Can Trinxet acostumaven a estar solters o casats mentre que el percentatge de vidus i vídues era

¹⁹ A Casas i Fuster, Joan, op. cit, p. 442.

²⁰ Informació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, documentació no catalogada i classificada com a "Recursos Humans".

reduït i es contemplava majorment com una conseqüència de la Guerra Civil o amb motiu d'alguna malaltia. Considerant que la mitjana d'edat de la plantilla s'establia entre els 20 i els 40 anys i que la jubilació a partir dels 65 era un dret laboral, es fa comprensible la preponderància de casats i de solters. El perfil més comú de la viduïtat, és el d'aquella persona relativament jove que arriba a l'Hospitalet del seu poble d'origen, desemparada, sense recursos i amb fills als qui és necessari tirar endavant. La mare de la Francisca Hernández Parra²¹ arribaria a Santa Eulàlia des d'un poble d'Almeria; els seus quatre fills romandrien al poble amb la besàvia mentre ella treballaria com a cuinera en un bar proper a Can Trinxet. La Francisca arribaria al barri sis anys després que la seva mare i entraria a treballar a la fàbrica.

Era molt habitual que els treballadors entressin solters a la fàbrica i sortissin casats. En el cas específic de la dona aquesta evolució es fa encara més evident amb l'establiment d'una legislació natalista i protectora de la

família que feia que en el moment de tenir una criatura s'hagués d'abandonar el treball per atendre el nounat. La manca de guarderies i altres serveis i la tendència a una família nuclear dificultava, encara més, la possibilitat d'alliberar la dona del patró masculí tot i que el sou obtingut fos superior al del marit. Són moltes les dones que es veuen obligades a abandonar Can Trinxet en casar-se o en el moment de tenir el primer fill sense rebre cap mena d'indemnització al fer-ho de forma voluntària. En alguns casos, la dona es reincorporava a la fàbrica quan el nen començava a anar a l'escola.

Els expedients personals analitzats de Can Trinxet mostren que bona part de la plantilla era d'origen català. L'origen dels obrers era majoritàriament barceloní i hospitalenc, destacant també la presència d'altres indrets de la província de Barcelona i Tarragona. La procedència catalana és seguida per l'andalusa, en especial almerienca, la murciana, la castellonenca i, ja de lluny, per persones vingudes de Terol o Albacete.

²¹ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

Cal destacar que tot i que molts dels treballadors siguin fills de Catalunya, presenten arrels directes d'altres regions donat que és estrany trobar famílies íntegrament catalanes essent comú, per exemple, l'origen forani de, com a mínim, un dels progenitors. En cas que el treballador no sigui català, la seva arribada a Catalunya es produiria probablement durant la infantesa i en ser adolescents passarien a treballar a la fàbrica. Les possibilitats que oferia Catalunya a nivell laboral i la duresa i la precarietat de la feina al sector primari en els pobles de l'interior de l'estat, eren les causes principals de l'emigració. La presència de familiars, amics i coneguts a la nova terra d'acollida, facilitava l'arribada de nouvinguts. El moviment migratori va esdevenir en cadena.

En relació amb el poder d'adquisitiu, ens trobem davant de famílies extenses, que fàcilment tenen quatre fills o més, de classe mitjana-baixa i que necessiten guanyar diners. La manca de recursos materials per tirar endavant i la pluriocupació són dos dels elements que més es destaquen a les entrevistes enregistrades. La jornada laboral no acabava mai en sortir de la fàbrica i són comunes les

jornades laborals que comencen a les 6 del matí i que acaben a les 9 del vespre. El testimoni de la Rosa Güil Cuesta²² explica que la impossibilitat de pagar el lloguer d'un pis al carrer Mallorca de Barcelona portarà la família a viure a l'Hospitalet on els lloguers eren més assequibles. Un document a l'expedient personal de la Josefa Alcázar Maldonado posa de manifest que la família és "pobre als efectes del subsidi" degut a la manca de mitjans d'un nucli compost per un pare i una mare sense feina i cinc fills, dos dels quals no arribaven als 14 anys, i per tant, incapacitats "legalment" per a treballar²³.

Ens trobem davant la "cultura de la supervivència" i la "maduresa prematura" amb nens i nenes que deixaven l'escola ben aviat, si és que hi anaven, per contribuir econòmicament a casa per petita que fos la seva participació. Les tasses d'analfabetisme eren elevades per l'època i els relats personals manifesten que en molts casos

²² AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

²³ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 45963, expedient personal de Josefa Alcázar Maldonado. Vid. doc. 2 de l'Annex.

l'aprenentatge adquirit era autodidacta a partir de la lectura de còmics o de novel·les de butxaca. Els qui van seguir estudiant, van haver de compatibilitzar el treball diürn amb l'horari nocturn de l'escola.

Són les necessitats sofertes i la precarietat d'un període històric molt difícil com és la Postguerra les que feien que qui més qui menys hagués tingut algun tipus d'experiència laboral. Si bé és cert que a la targeta de registre laboral és molt comú manifestar la inexperiència de l'obrer, sota la indicació "procedencia: de sus labores", pràcticament ningú s'escapava de les tasques domèstiques, de les labors de dependent a o mainadera, de la realització de tasques complementàries en petits tallers o de la costura i el brodatge per alguna casa particular. A banda d'aquesta "inexperiència", també era molt habitual la trajectòria professional dels treballadors de Can Trinxet en el sector tèxtil, havent treballat prèviament a altres fàbriques de l'Hospitalet o de Sants.

Els espais residencials d'aquestes famílies eren petits i una tendència comuna era viure de rellogats, compartint pis

amb dues o tres famílies més, sobretot en el cas de famílies novingudes o de parelles joves que s'acabaven de casar. L'estabilitat familiar era una aspiració molt preuada i el fet de poder disposar de mitjans per pagar-se un lloguer era el primer pas vers aquesta estabilització.

Si agaféssim un mapa de l'Hospitalet i marquéssim el lloc on vivien els treballadors de Can Trinxet ens adonaríem que pràcticament en cada família de Santa Eulàlia hi havia algú que treballava a la fàbrica. El mateix carrer de Santa Eulàlia sobretot però també els de Pi i Margall, Comerç, Santiago Russiñol, Àngel Guimerà, eren plens d'obres del Trinxet.

No oblidem que ens trobem davant d'un fenomen laboral que aplegava famílies senceres on pares, tiets, germans i avis no només compartien llar sinó també lloc de treball. El testimoni de Jaume Salvador Benítez²⁴ corrobora aquesta tendència: la seva mare Mercedes era agulladora i cabdelladora a la secció de filatura, el seu pare José era encarregat de la secció de tallers i després de telers, el tiet

²⁴ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

Ramiro era encarregat a la secció d'acabats, la tieta Vicenta era teixidora i ell mateix mestre mecànic després d'aprendre l'ofici a la fàbrica i en retirar-se el seu pare. Una crisi forta a l'empresa podia generar males passades a famílies senceres: la crisi que patirà "Trinxet SA" el febrer de 1963 suposarà una forta onada d'acomiadaments.

Altres barris d'Hospitalet són importants per la presència de residents que treballen al Trinxet com Collblanc i la Torrassa i també els residents als barris barcelonins fronterers de Sants i les Corts. De l'àrea metropolitana de Barcelona, provenien alguns treballadors: Cornellà i Esplugues de Llobregat apareixen en alguna ocasió i ja de forma més aïllada Badalona, Sant Adrià del Besòs, Sant Just Desvern, Martorell, Castellbisbal, Castelldefels i el Masnou.

Finalment, cal apuntar que els mecanismes més generalitzats a l'hora d'entrar a treballar a la fàbrica eren dos: o bé a través de l'Oficina Laboral de Col·locació que requeria els serveis de la persona en qüestió afilada, prèviament, al sindicat i seleccionada des del Servei Nacional d'Enquadrament i Col·locació; o sinó mitjançant

reestructuracions de la marca Trinxet que implicaven importants recol·locacions internes de la plantilla com va succeir a la "Unió Tèxtil Cotonera SA" l'abril de 1944 en què molts obrers van passar a treballar a "Trinxet Industrial SA".

A mode de síntesi de tot allò que hem exposat i si féssim el retrat fictici del perfil modèlic de Can Trinxet, el resultat seria el següent: dona, de 25 anys, soltera però a punt de casar-se, catalana de pares immigrants, resident al barri de Santa Eulàlia, de família extensa i d'orígens molt modestos, amb poca formació acadèmica, coneixedora del sector tèxtil gràcies als seus inicis com a aprenenta a Can Trinxet i que va ser citada a la fàbrica des de l'Oficina Local de Col·locació mentre altres familiars, principalment femenins, ja hi treballaven.

1.2. L'accés a la fàbrica.

La capacitat del Trinxet podia assumir una gran quantitat de treballadors però per formar part de la plantilla es requeria la presentació, per part de l'interessat, de diferents documents que serien analitzats des de la fàbrica abans de

cridar el subjecte en qüestió des de l'Oficina Local de Col·locació per incorporar-se a la plantilla de treball.

En primer lloc, calia omplir la sol·licitud de treball que actuaria com a carta de presentació. La informació recollida era: dades personals (nom i cognoms, data i lloc de naixement, domicili i anys de residència); dades personals dels familiars més directes (pares, germans i fills) i possible presència d'algun membre de la família a la fàbrica; grau d'alfabetització i d'especialització professional; antecedents laborals fent referència a les empreses on s'ha treballat, temps de durada i motius de la marxa; indicació de l'Oficina Local de Col·locació on consta; designació de treballadors que puguin donar referències sobre el sol·licitant; i, finalment, indicació de la documentació adjunta presentada. Dintre d'aquesta documentació era molt important incloure referències directes de l'últim treball realitzat en clau de conducta de comportament i de cartes de recomanació.

Quan tota aquesta informació havia estat examinada, un butlletí dirigit al cap de l'Oficina Local de Col·locació requeria els serveis del treballador. Aquest obtindria el

certificat d'alta laboral en el mateix moment que passés pel dispensari de la fàbrica i fos capacitat per a les tasques encomanades. La revisió mèdica comportava l'estudi dels aparells respiratori, circulatori i digestiu, de la visió i de les hèrnies. S'observa que, en alguns casos, els estudis realitzats a les dones són més amplis incloent-hi l'anàlisi de la constitució, de la pell, de les malalties nervioses i mentals, de l'aparell urogenital i del canal auditiu. També es podien tenir en compte els antecedents mèdics tant de l'examinat com de la seva família.

Una vegada superada l'analítica, era molt habitual la realització d'un test psicotècnic genèric per acabar de valorar l'enquadrament de la persona examinada. Aquesta prova d'aptitud per percepció i interpretació d'ordres escrites, tenia en compte els errors realitzats i el temps destinat al seu completament i era realitzada igualment tant per homes com per dones. En aquest sentit, el còmput final no es feia en funció de gènere sinó en funció de la formació de cada aspirant. L'examen constava, d'una banda, de les instruccions o enunciat a completar en cada pregunta i, de

l'altra, del formulari que s'havia d'omplir a llapis i a sobre de la taula²⁵. Abans de la seva realització, però, els aspirants farien una prova preliminar per tal de comprovar que s'havia comprés la dinàmica de funcionament.

Tot i que aquest era el model genèric d'avaluació fet als aspirants a esdevenir treballadors del Trinxet, s'han trobat proves que analitzaven altres competències. Aquests documents no s'han trobat a l'interior dels expedients personals i formen part del material no catalogat. De tota manera, i per les seves característiques, sembla que eren tests realitzats a personal qualificat, amb experiència i formació. El nivell de les preguntes és més complex i les proves més exhaustives que en el test genèric anterior. Les proves tenien a veure amb la percepció verbal, la comprensió escrita i l'associació d'idees contràries per tal d'establir la intel·ligència general i el grau d'instrucció; amb la lògica, la classificació i l'esperit d'observació on es treballaven aspectes com la distinció de colors o de gruixos; amb el grau d'aplicació al treball valorant l'habilitat digital i

manual i la seguretat de la mà; i, finalment, amb la valoració del temperament i el caràcter a partir 72 enunciats que definirien la personalitat de l'examinat.

En el cas de voler formar part de la secció administrativa de la fàbrica, el sistema d'avaluació era diferent i les proves realitzades tenien a veure d'una banda, amb el càlcul mental, les multiplicacions, les regles de tres, els problemes matemàtics i de percentatge i, de l'altra, amb la mecanografia, la taquigrafia, l'ortografia i la cal·ligrafia.

Una vegada admès, l'interessat passava a ser contractat. En el contracte laboral s'establia la feina a escometre, el horari de treball en funció del torn i de la secció designada, el sou establert i la durada del contracte que inicialment era de tres o sis mesos segons el càrrec assignat. En aquest contracte es demanava explícitament que no es podien demanar bonificacions que percebessin altres treballadors i que l'abonament del Plus Familiar s'aplicaria al sou establert de forma automàtica en cas que fos concedit. Finalment, es contemplava un període de prova que variaria en funció de la tasca assignada: dos mesos pel personal tècnic i directiu,

²⁵ Vid. doc. 3 de l'Annex.

un mes pels treballadors mercantils i administratius, dues setmanes pels obrers qualificats com a oficials o pel personal dels Serveis Complementaris i Auxiliars, i una setmana pels obrers no qualificats.

Després de superar el període de prova, l'encarregat de la secció realitzava un informe sobre el treballador. Aquí es contemplaven els dies de prova, les faltes de puntualitat, les faltes d'assistència i els motius, les proves efectuades, les aptituds professionals demostrades, l'interès i la constància en el treball, la correcció i el respecte envers els superiors, el caràcter indisciplinat o rebel, la presència de defectes que impedissin treballar amb normalitat, la capacitat de rendiment i altres observacions a contemplar. Si la valoració del conjunt era òptima, el treballador passaria a ser assegurat automàticament des de l'Institut Nacional de Previsió com consta a la fulla individual d'afiliació.

Altrament, hi havia la possibilitat de fer contractes d'aprenentatge a adolescents d'entre 14 i 16 anys tot i que també es podien incorporar menors de 14 a partir d'un "negociament de treball". Els contractes d'aprenentatge

eren de tres mesos de durada, sota la vigilància de l'encarregat i impediien treballar en altres llocs malgrat que sí permetien canviar de categoria laboral previ avís a l'Oficina Local de Col·locació. Com a compensació, aquesta tipologia contractual establia un sou simbòlic que no contemplava ni la manutenció ni l'allotjament de l'aprenent. A les clàusules del contracte s'especificava que era obligatori acudir puntualment a la feina i, en el cas de la dona, assistir als actes i serveis assenyalats per la Joventut de la Secció Femenina del Moviment amb un descompte en el sou de dues hores laborals si no s'hi assistia, a més de gaudir de 20 dies laborals retribuïts per assistir a viatges o campaments organitzats per la mateixa Secció.

En acabar el contracte es feia entrega d'un certificat amb els coneixements obtinguts per part de l'aprenent, puntuats de l'1 al 10. Aquesta valoració puntuava la intel·ligència general, la instrucció, la lògica, l'esperit d'observació, el sentit del gruix, l'habilitat digital i manual, la seguretat de la mà, el caràcter i el temperament, en definitiva, tot allò que es tenia en compte en un examen

adreçat a personal qualificat. Després d'aquest procés d'aprenentatge, la incorporació a la plantilla estava pràcticament garantida.

En conjunt, podem percebre la severitat de la fàbrica a l'hora d'incorporar nous treballadors i a la vegada les facilitats garantides per tal de formar futurs membres de la plantilla. Tant els treballadors com els aprenents estaven en el punt de mira des del primer dia que arribaven a la feina i els encarregats o mestres d'obra probablement calculaven tots els seus moviments. De fet, les proves realitzades manifesten que més enllà de les habilitats intel·lectuals i mentals que poguessin demostrar, era fonamental el caràcter i l'aptitud dels treballadors. El ventall de possibilitats que oferia Can Trinxet facilitava l'enquadrament de cada individu segons les seves qualitats; la personalitat del mateix, però, podia jugar males passades a l'empresa i per això calia analitzar la psicologia de tot aspirant abans de contractar-lo.

2. ÉS HORA DE TREBALLAR.

2.1. L'estructura fabril.

Parlar sobre l'estructura funcional de Can Trinxet és complex per diversos motius entre els quals destaquem la multiplicitat de seccions amb les que comptava cada empresa i les diferències tecnològiques existents entre les diferents naus. En el primer cas, cal considerar que malgrat i que el Trinxet volgués abraçar la totalitat del procés de fabricació, no totes les empreses constaven de les mateixes seccions donat que la seva composició depenia de les intencions i les necessitats dels empresaris i de l'espai i els recursos existents²⁶. En el segon cas, és difícil definir l'aparell tecnològic adoptat i la tipologia de màquines emprades a cada empresa donat que entre les mateixes s'establien

²⁶ Per posar un exemple, mentre "TISA" disposava de secció de filats (amb subseccions de magatzem, preparació i filatura), secció de torçats (amb subseccions de preparació i torçats), secció d'acabats, secció de cordes, secció administrativa, secció de transports, i, secció de tallers (amb subseccions de fusteria, serralleria i obres), "Trinxet i CIA" disposava només de secció de preparació, secció de telers i secció de tallers.

diferències qualitatives que confrontaven la modernitat d'unes amb l'obsolència d'altres²⁷.

A banda d'aquesta diversitat estructural i tecnològica, la manca documental impossibilita determinar la composició de cada empresa i només es pot establir que totes elles funcionaven de forma paral·lela, que el tancament d'una suposava l'obertura d'altres amb la conseqüent recol·locació de personal, que unes empreses eren més rellevants que d'altres i, que el conjunt convertia la marca Trinxet en un autèntic gegant industrial.

Per la seva part, les tasques que es podien desenvolupar a l'interior de les diferents empreses, mereixen ésser compilades en un diccionari propi i posen de manifest unes

²⁷ Diversos són els testimonis que expliquen que a les naus de Can Trinxet la maquinària era obsoleta i antiga, amb telers mecànics de garrot i una estructura de corretges i embarrats que els feia funcionar sota la il·luminació individual de les bombetes. En contraposició amb això, a la nau de Can Gras hi havia telers automàtics i moderns amb fluorescents que il·luminaven tot l'espai. En cap moment es pot determinar quina empresa ocupava cada nau.

de les tantes professions que s'han perdut en els nostres temps; i és que, més enllà de les filadores i de les teixidores, s'obre un món totalment desconegut, difícil de desxifrar i amb un vocabulari propi. En aquest sentit, és curiós escoltar en la veu de la Rosa Vilacorta²⁸ com la feina de repassadora consistia en anar traient amb unes pinces "les gates i els escarabats" de les peces de roba elaborades.

El "Cens patronal i obrer" de 1923 és un bon mostrari d'aquest món i ajuda a fer una primera aproximació del funcionament intern de Can Trinxet. La Taula 4 compila les diferents tasques comptabilitzades en funció de la quantitat de treballadors existents i separa les tasques realitzades per homes i per dones amb la finalitat d'establir les primeres diferències de gènere a nivell funcional.

Un dels primers aspectes que mostra la taula és la diferència establerta en la tipologia de tasques assignades. Així, mentre la dona s'encarregava de les feines més mecàniques i monòtones que a més requerien d'una gran

²⁸ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

TAULA 4. Les tasques professionals a “Avel·lí Trinxet i Fills” (1923)
segons quantificació i divisió per sexes.

TASQUES FEMENINES		TASQUES MASCULINES	
Més de 100 treballadors			
Teixidora	135	---	
Filadora	123		
Ajudant	112		
Més de 50 treballadors			
Metxera	81	---	
Sobrerera	60		
Plegadora	51		
20 o més treballadors			
Aspejadora	45	Ajudant	46
Retorcedora	41	Filador	23
Nuadora	20		
Rodetera	20		
10 o més treballadors			
Manuadora	15	Carder	19
Despatx	15	Teixidor	16
Trama	12	Peó	15
		Nuador	12

		Manya	11
5 o més treballadors			
Encaixar fils	9	Bataner	9
Trescanadora	6	Fuster	6
		Passar teles	6
		Aprenent	5
Menys de 5 treballadors			
Pentinadora	4	Metxer	4
Canillera	4	Empaquetador	4
Netejadora	4	Encarregat	4
Ecuradora	4	Descarregador	4
Trenadora	4	Majordom	4
Ordidora	3	Encaixador	3
Portar trames	3	Porter	3
Empaquetadora	2	Escriptori	3
Deixalles	2	Deixalles	3
Didals	2	Contramestre	3
Cartonera	2	Mesclador	3
Cabdelladora	2	Utensilis	2
Basera	1	Conaire	2
Passar fils	1	Untador	2
Omplir taules	1	Preparador	2
Preparadora	1	Director	2
Repartidora	1	Despatx peces	1

Repasadora	1	Repasador	1
Retocadora	1	Manuador	1
		Plegador	1
		Transport capses	1
		Transport fils	1
		Electricista	1
		Trama	1
		Fogoner	1
		Llautoner	1
		Contínues	1
		Pentinador	1
		Xofer	1
		Paleta	1
		Pesador	1
		Tallar metxes	1
		Retorcedor	1
		Trescanador	1
		Gasogen	1
		Mullar fils	1
		Aspejador	1
		Vigilant	1
		Cotxer	1
		Transport	1
		Passar fils	1
		Empaquetador	1
		Pots	1

concentració per tal de no cometre errors productius, els homes realitzaven tasques més manuals i dinàmiques. Una treballadora difícilment canviaria de secció i la tasca desenvolupada com aprenenta o ajudanta és ben possible que acabés esdevenint la seva professió. Malgrat que en algunes ocasions les dones poguessin realitzar feines diferents a les assignades inicialment, només en el cas que un càrrec de poder considerés la seva vàlua, progressarien a nivell professional. En els homes, en canvi, l'evolució i el progrés laboral era més habitual. No podem oblidar que en una societat patriarcal i masclista com aquella era inconcebible que els càrrecs de poder recaiguessin en mans femenines considerant que aquestes no estaven preparades per assumir responsabilitats més enllà d'obeir les ordres d'una figura masculina. És per això que el concepte de "progrés laboral" semblava que havia de ser només una cosa d'homes.

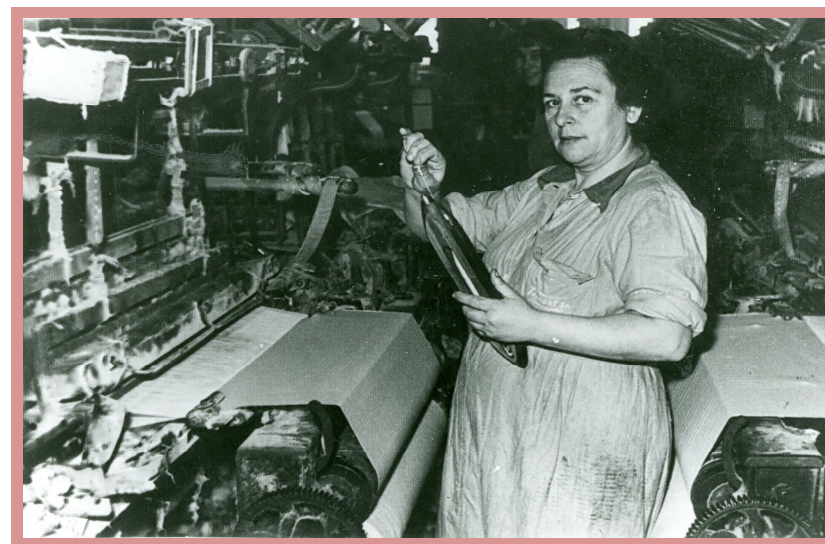
Un altre element remarcable de la taula és el grau d'especialització i de professionalització que assumien els homes durant la seva carrera i que no es produïa en les dones. Si analitzem els resultats, veurem que no hi ha cap

tasca masculina que superi els 20 treballadors mentre tres tasques femenines sobrepassen les 100 treballadores a la vegada que només 7 dones realitzen tasques exclusives en contraposició dels 28 homes amb càrrecs únics. La diferència traduïda en percentatge és abismal tenint en compte que a major grau de professionalització, major era el reconeixement i la distinció. Això implicava un tracte diferencial i l'aplicació de certs beneficis i tributs²⁹.

Si un factor caracteritzava una fàbrica tèxtil com aquesta era el grau de poder que s'establia al seu interior. Tot i que les diferències de gènere eren determinants en l'articulació d'aquesta jerarquia funcional, no era aquest l'únic condicionant: la tasca escomesa, la tipologia de màquina emprada o la nau on es treballava, podien delimitar el grau de poder de cada treballador. Així, no és el mateix treballar al laboratori encarregant-se d'avaluar la qualitat del cotó i la força del fil que elaborar teles amb el soroll constant dels telers o, encara pitjor, fer fil i no respirar adequadament a

causa de la borra. Tampoc és comparable teixir amb telers mecànics a la llum d'una bombeta que fer-ho amb telers automàtics il·luminats per fluorescents. Finalment, treballar a la planta baixa d'una nau com feien les teixidores és molt més agraït que fer-ho a les golfes realitzant tasques de confecció, brodatge i filatura i havent de suportar unes condicions climàtiques dures amb forts contrastos tèrmics

IMATGE 2. Conxita Vicente als telers de Can trinxet, llançadora en mà, a la dècada dels anys 50. En aquesta imatge es percep com el coll del seu vestit era de color.

²⁹ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 46055, expedient personal d'Antonio Martínez Ferrer. Vid. doc. 4 de l'Annex.

entre les diferents estacions de l'any. La jerarquia laboral era tal que fins i tot l'uniforme dels treballadors de Can Trinxet indicava la seva condició. En el cas de les dones, el color del coll dels vestits marcava el seu posicionament; per posar un exemple, les novadores el portaven vermell i les teixidores verd.

2.2. Les condicions laborals.

De forma genèrica, hem comptabilitzat quatre torns de treball a la fàbrica: matí, tarda, nit i torn general. En els primers dos casos, l'horari era de 5 a 13:30h i de 13:30 a 22h amb mitja hora de descans per esmorzar i berenar a les 8 i a les 19h, respectivament. En el torn de nit, de 22 a 5h, no hi havia pausa, i, en el cas del torn general es feia un descans entremig d'entre una i dues hores per dinar. En aquest cas, sembla ser que no existia un horari establert ja que el mateix variava en funció de la secció. Els treballadors que feien aquest torn acostumaven a ser personal especialitzat, obrers que realitzaven tasques on la mà d'obra escassejava o bé càrrecs de poder. La tendència indica que les dones eren

molt abundants en el torn de matí i de tarda mentre que la seva presència en horari nocturn era poc habitual.

En tots els torns de treball, la jornada laboral no superava les vuit hores. De tota manera, era habitual realitzar hores extres voluntàriament amb la finalitat d'obtenir bones "primes" o treballar fora d'horari en funció del volum de comandes programades per l'empresa. En aquest segon cas, el requeriment extra a la fàbrica es feia de forma puntual i el treball diari de dotze hores només es recorda en temps de la guerra.

Durant la setmana l'únic dia que hi havia de descans era el diumenge, factor que convertia el treball en un sistema esclau i dur. A la vegada, podia ser que fos necessària l'assistència d'algun treballador el diumenge amb motiu d'operacions de força major que no podien realitzar-se dintre de l'horari habitual. Aquestes hores eren compensades econòmicament segons el percentatge legal reglamentari o bé amb un dia de festa de la següent setmana triat segons desig del treballador. La segona opció no acabava de ser

justa si tenim en compte que un dia festiu s'equiparava amb un de laboral³⁰.

En relació a les vacances, Can Trinxet va passar de no oferir-ne a disposar un mes de descans pels seus treballadors. En molts casos, però, la plantilla preferia treballar per tal de guanyar diners en un període marcat per les grans necessitats i les penúries. De tota manera, la vitalitat i el sacrifici d'aquelles persones nascudes per treballar és admirable. Les paraules de l'Alejo Ortega Alonso³¹ són simptomàtiques d'aquest context:

Eran muy duros aquellos años. En los años 60 era muy duro, había que trabajar mucho, madrugar, traspasar, mucho frío, a pesar de que yo estaba acostumbrado y no me importaba.

El gruix dels treballadors i treballadores coincideixen en què la compensació econòmica rebuda era molt justa per sobreviure però mai es queixaven de la situació malgrat les exigències del sistema. Per a tots ells, l'augment d'una

³⁰ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 45985, expedient personal de Simón Carreras Méndez. Vid. doc 5 de l'Annex.

³¹ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

pessesta al seu salari suposava una gran alegria a la vegada que les dues pagues extremes anuals, una el 18 de juliol i l'altra al Nadal, eren molt ben rebudes i agraïdes. La Rosa Marqués Gimeno³² és un exemple de treballadora que decideix abandonar la seva feina al laboratori de la fàbrica per passar a treballar a Can Rifà on cobraria el doble. És curiós que sigui una treballadora de laboratori la que faci aquest canvi i no un altre tipologia de perfil professional menys valorat. Altrament, el fet que personal especialitzat fos més reclamat possibilitava aquesta mobilitat laboral que difícilment tindria una teixidora o una filadora, abundants i poc valorades professionalment.

Els salaris es podien cobrar per setmanes o mensualment. Això no depenia de la voluntat dels treballadors sinó de la tipologia de feines realitzades a la fàbrica. Així, mentre les tasques de producció es cobraven a preu fet segons el rendiment generat cada setmana pel treballador o a jornal en funció dels dies treballats per acabar una determinada

³² AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

feina³³, les tasques de caire organitzatiu, directiu o administratiu no variaven el seu rendiment i, per tant, establien uns ingressos mensuals fixos. Per la seva banda, els salaris setmanals podien variar segons l'esma del treballador però també en funció de la qualitat del fil o de la tela a treballar. Això comportava una diferència important en el dia a dia laboral segons la tipologia de sou establert ja que uns anaven per feina amb l'objectiu de guanyar el màxim possible mentre els altres treballaven sense exigències ni pressions perquè sabien que el sou establert era fix i que amb el temps, només podria augmentar. Certament, aquest sistema de pagament proporcional a la producció que els patrons aplicaven a bona part de la plantilla era del tot beneficiós donat que s'obtenien rendiments sempre superiors a la mitjana fins arribar al punt de regalar llençols a aquells treballadors que fessin la millor feina en termes de rapidesa i de qualitat.

³³ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 46023, expedient personal de Mercedes Gimeno Gil. Vid. doc. 6 de l'Annex.

L'abundant mà d'obra que hi havia a l'època permetia a l'empresa acomiadar aquells individus que no fossin prou eficients segons els barems establerts. Per contrapartida, els mateixos no tenien més opció que acomplir la normativa i demostrar esforç i eficiència en tot moment. Les "taules de seguiment laboral" que poden trobar-se a l'interior dels expedients personals manifesten el rigor de l'empresa a l'hora de controlar la feina de cada un dels seus treballadors. A totes elles era comuna la presència de les dades bàsiques del treballador (nom i cognoms, secció, torn, ocupació, número d'afiliació a la Caixa de Jubilacions i Subsidis, antiguitat, sou declarat), acostumaven a tenir un caràcter anual i distribuïen les setmanes en fileres comptabilitzant a cada una d'elles el número de dies treballats i el sou corresponent obtingut. En relació amb els dies, s'anotaven les hores treballades, els extres realitzats i les hores de no assistència mentre que en el cas del sou, es comptabilitzaven l'import diari, el treball en diumenges i festius, l'antiguitat, les primes, els imports extres, les gratificacions de juliol i de desembre, les vacances i els canvis salarials.

El format de les diferents taules de seguiment laboral era pràcticament el mateix tot i que podien existir variacions en la informació proporcionada en funció de les dades que es volguessin comptabilitzar i també de la situació personal de cada treballador. Així, per exemple, la informació laboral d'un treballador solter no serà la mateixa que la d'un de casat donat que aquest segon gaudia d'un benefici econòmic, el Plus Familiar, que havia d'ésser justificat. En aquest cas, Can Trinxet controlava la vida de casat dels seus treballadors a partir d'un taula dividida anualment en quatre trimestres on constaven les dades de la parella i dels fills computables, els punts obtinguts del Plus Familiar i la seva equivalència en pessetes. El treballador havia de signar o deixar marcada la seva empremta en cada un dels pagaments rebuts.

A banda de les taules de seguiment laboral, també existien les "taules de control laboral" que, de forma més exhaustiva que el model anterior, mesuraven el grau de rendiment de la plantilla comptabilitzant les faltes d'assistència, les faltes de puntualitat, les faltes d'eficàcia, les

distraccions, les malalties sense justificar, els retards per indisposició, les baixes per malaltia i les baixes per motius familiars. Les dades que recullen aquestes taules es concretitzen en documents sorprenents que no deixen de demostrar la forta pressió a què se sotmetien els treballadors. Passem a tractar alguns d'aquests documents: les "autoritzacions de sortida" i les "notes de servei".

Les "autoritzacions de sortida" eren petits fulletons on constava el nom del treballador, la secció on treballava, l'hora i la data de sortida i el motiu de la mateixa. L'autorització havia de ser signada per l'encarregat de la secció i entre els motius de sortida més habituals destacaven els familiars (malaltia, defunció,...), els mèdics (accident, cura, farmàcia, llevadora...) i els particulars (església, jutjat, permís, indisposició,...). En reincorporar-se a la feina, l'encarregat anotava en el mateix fulletó l'hora exacta de la reincorporació. Rellevant és el comentari realitzat per l'encarregat en una autorització de sortida de la Josefa Alcázar Maldonado que diu: "se olvidó de hacerle firmar al

doctor pero enseñó la receta”³⁴. En aquest cas, la signatura del metge era determinant per demostrar que, efectivament, el treballador s'havia absentat pel motiu designat.

Les “notes de servei” avisaven o penalitzaven el treballador amb motiu d'impuntualitat, falta d'assistència injustificada, falta d'eficiència per error³⁵ o distracció en el treball, desobediència de càrrecs superiors o baralles entre companys que acostumaven a ser molt habituals entre dones. Si tan sols era un avís, s'advertia que en cas de reincidència seria penalitzat; la penalització directa, en canvi, aplicava un càstig immediat que variava segons el grau d'importància que tingués la falta i que podia ser econòmic, aplicant-se sobre el salari del treballador, o bé laboral, impossibilitant l'assistència de l'afectat a la fàbrica durant uns dies.

³⁴ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 45963, expedient personal de Josefa Alcázar Maldonado.

³⁵ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 45985, expedient personal de Josefa Carreras Méndez. Vid. doc. 7 de l'Annex.

El repàs del “Llibre de sancions” de l'empresa que controlava el cap de personal il·lustra el grau d'exigència del sistema i l'ambient d'opressió en el que vivia el treballador. Amb l'aplicació de les sancions, Can Trinxet penalitzava qualsevol moviment que posés en perill el seu funcionament. La Taula 5 n'és només un mostrari. Curiosament, l'estudi dels expedients personals determina que les sancions s'aplicaven a les professions menys valorades i a la vegada més productives. Aquest fet accentuaria encara més el grau de pressió exercit sobre els treballadors i a la vegada la jerarquia de poder establerta a la fàbrica.

La capacitat de control exercida per part de l'empresa i la duresa del sistema de treball a què eren sotmesos els obrers no s'evidencia només a partir de la documentació exposada sinó també a través del comportament exigít als mateixos: entre d'altres, els treballadors entrevistats recorden que no podien parlar entre ells perquè això era motiu de distracció, tampoc podien asseure's per descansar i havien d'anar ràpid al lavabo perquè si trigaven molta estona, se'ls anava a buscar. Era responsabilitat de l'encarregat de cada secció

TAULA 5. Penalitzacions aplicades als treballadors segons el “Llibre de sancions”³⁶.

MOTIU DE LA PENALITZACIÓ	SANCIÓ APLICADA
27 homes són sancionats per no acudir a la feina de forma col·lectiva i a la mateixa secció el dia 23 de juny de 1959 ³⁷ .	Suspensió de la feina i del sou per 1 dia.
Eulàlia Pujol és sancionada per trobar-la tancada en una habitació durant la feina. Segons ella, només volia asseure's una estona.	Suspensió de la feina i del sou per 2 dies.
Isabel Pavía és penalitzada per increpar amb males formes i insultar a l'encarregat de la seva secció.	Suspensió de la feina i del sou per 4 dies.

³⁶ Informació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, documentació no catalogada.

³⁷ Aquesta situació ens pot fer sospitar sobre la presència d'una vaga per part dels treballadors de Can Trinxet. El fet que un conjunt de treballadors de la mateixa secció no es presentin col·lectivament és simptomàtic. D'altra banda, a la documentació oficial i a les diferents entrevistes no consta cap vaga realitzada durant aquests anys.

Purificació Tejero és penalitzada per passar fils d'una mudada molt bruta als seus cons i no retirar-los de forma immediata comportant una pertorbació important a la secció de canilles.	Suspensió de la feina i del sou per 5 dies.
Maria del Carme Rodríguez és penalitzada per barallar-se amb la seva companya de treball, Mercedes Pacheco. Com que és la primera vegada que succeeix i la Mercedes la disculpa justificant que va ser un moment de nerviosisme, es redueix la sanció.	Suspensió de la feina i del sou per 5 dies.
Maria Fuentes i Maria Rodríguez són sancionades per falta de respecte i consideració entre companyes amb paraules i actes. Aquest fet podria ser motiu d'acomiadament.	Suspensió de la feina i del sou per 15 dies.

que els seus treballadors complissin aquests valors. Can Trinxet arribava a controlar la sortida dels treballadors fent-los obrir la bossa abans de marxar per comprovar que no s'enduguessin gènere de la fàbrica; sembla ser que alguns, però, enginyosos com els feia fer el sistema, s'amaguen alguna cosa a les butxaques o sota la roba.

Les condicions ambientals de la fàbrica tampoc ajudarien gaire a millorar la qualitat laboral de la plantilla. Conviure amb el soroll monòton d'unes màquines que no podien aturar, haver de portar abrics a l'hivern en determinades seccions perquè no hi havia calefacció, no poder obrir les finestres a l'estiu perquè era perjudicial per les màquines, o haver de beure aigua calenta provinent d'un pou infectat en un cànir col·lectiu, són exemples palpables de les condicions laborals a què eren sotmesos els treballadors d'una fàbrica tèxtil entre els anys 40 i els 60 del segle XX; sembla mentida que un segle després de l'inici de la industrialització, el col·lectiu obrer s'hagués de trobar encara en aquestes condicions.

L'assegurança obligatòria i el fet que en cas de malaltia el treballador pogués restar a casa sota seguiment mèdic tot el temps que fos necessari, és una de les fites laborals assolides després de molts anys de lluita. Per a Can Trinxet, a més, aquest era un dret social no només assignable als membres de la seva plantilla sinó extrapolable a les persones que visquessin amb el beneficiari i que restessin sota el seu

càrrec. Entre aquestes persones s'entén: parella, pares i fills naturals o adoptius, germans menors de 18 anys o incapacitats per a treballar de forma permanent. El metge s'assignava en funció del lloc de residència del treballador de manera que era habitual que entre els mateixos es compartís aquesta cobertura. De tota manera, es podia sol·licitar un canvi sota justificació argumentada.

Després d'afiliar-se a la Seguretat Social i a la Caixa de Jubilacions i Subsidis i de donar-se d'alta a l'assegurança de malalties "Montepío Textil Enfermedades", el treballador podia donar-se la baixa sota consentiment mèdic. La "fitxa mèdica" deixava constància del motiu de la baixa i del dia en què s'aplicava la mateixa mentre que al revers s'anaven comptabilitzant els dies de baixa per setmanes complertes i els pagaments que rebia el malalt per part de l'assegurança de malalties. Per a rebre aquesta compensació es necessitava un període de carència de tres mesos d'inscripció a la mútua, restar convallescent un mínim de set dies (que era el període mínim establert per a rebre la compensació) i que el metge signés el "carnet de

cobrament" del treballador, setmanalment, mentre la baixa continués. La presència de malalties importants en els treballadors que impedissin realitzar correctament la seva feina suposarien la baixa durant una temporada i finalment la concessió d'una pensió de llarga malaltia.

El seguiment mèdic que es feia dels treballadors del Trinxet era exhaustiu i sobre cada un d'ells hi havia un historial que recollia la seva evolució sanitària a través de reconeixements i justificants mèdics. En cas d'embaràs, la treballadora disposava d'entre 15 i 18 setmanes de repòs: entre 5 i 8 de descans voluntari abans del part mentre que després de tenir la criatura s'havien de complir 6 de descans obligatori i 4 de lactància³⁸. En obtenir la baixa, les mares rebien un subsidi durant aquest període que era proporcional al seu sou i alguns testimonis manifesten que l'empresa els feia entrega d'una cistella plena de productes tèxtils.

³⁸ En alguns casos, però, podien haver-hi excepcions com manifesta el relat de la Rosa Vilacorta sobre la seva mare, treballadora a les confínues de Can Trinxet: "... inclús quan jo vaig néixer, estava treballant i se'n va haver d'anar corrents [...] ho sigui els dolors de part a Can Trinxet". AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

Can Trinxet disposava de dispensari mèdic a l'interior del recinte i d'una infermera que atenia les lesions sofertes. En el moment en què es produïa un incident, calia conèixer la lesió, el motiu de la mateixa i el lloc on es va produir, essent molt benvinguda pels encarregats la presència de testimonis. Les "fitxes del dispensari" que contenen els expedients personals certifiquen que els accidents més habituals estaven relacionats amb l'aixecament de pesos, contusions, ferides i talls a les extremitats superiors, mals gestos o bé incidències als ulls. En funció de la tipologia de l'accident, el ferit era curat directament al dispensari de la fàbrica o bé era enviat a la secció d'accidents de la Mútua Catalana d'Accidents i Incendis. Els accidents podien comportar la baixa del treballador, uns dies de descans o la seva reincorporació el mateix dia dels fets. Les baixes laborals produïdes per lesions eren cobertes econòmicament per part de la mútua, ja sigui pel valor d'hores o de dies, així com el pagament de pensions vitalícies per incapacitat laboral arrel d'un accident. La María Dolores Osorio Carmona és un exemple al patir una

lesió a l'ull dret treballant que derivaria en una cataracta traumàtica, inhabilitant-la parcialment en el seu treball³⁹.

A banda dels possibles accidents soferts que poguessin inhabilitar un treballador, les seqüeles físiques que deixava el treball en una fàbrica tèxtil eren importants: la curvatura de l'esquena, la deformació de les espatlles, els ulls plorosos, la vista cansada, la miopia i la pèrdua de capacitat pulmonar, eren els efectes que ni el metge, ni la mútua ni cap pensió podria pal·liar.

3. CONTROLANT ELS NOSTRES PASSOS.

3.1. La lluita ideològica.

Si a dintre de la fàbrica es controlaven tots els moviments dels obrers, el seguiment continuava portes enfora i la falta d'intimitat era un altre factor amb el que s'havia de conviure.

³⁹ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 46077, expedient personal de María Dolores Osorio Carmona. Vid. doc. 8 de l'Annex.

El control personal del nucli familiar no passava només per supervisar els pagaments efectuats amb el Plus Familiar sinó també per exigir al treballador el certificat de la parròquia si es casava, el certificat de convivència, el certificat laboral del cònjuge i la notificació de qualsevol variació efectuada amb motiu de canvi de domicili, molt habitual en el moment de casar-se o bé amb motiu del naixement del primer fill del matrimoni.

Els temps que corrien llavors exigien aquest seguiment i més per una empresa que necessitava demostrar respecte i obediència al règim franquista. En aquest sentit, diversos són els testimonis que recorden la seva assistència al Congrés Eucarístic celebrat entre el 27 de maig i l'1 de juny de 1952 a Barcelona sota el lema "l'eucaristia i la pau". Can Trinxet obligava els seus treballadors a muntar en els camions que s'havien preparat per a l'ocasió amb destinació Plaça d'Espanya i a qui no ho fes, se li descomptaria el jornal d'aquell dia. En acabar els actes, els empleats havien de

buscar-se la manera de tornar a casa. La Rosa Güil Cuesta⁴⁰ recorda aquell viatge en camió i dempeus, “com les pel·lícules que portaven els jueus”. Si bé exagerat, mostra la incomoditat d'aquell viatge realitzat a desgrat i per la força.

La presència única del Sindicat Vertical feia difícil que els treballadors manifestessin la seva contrarietat vers el sistema i tal com hem referenciat a partir de les dades de la Taula 5, només el 23 de juny de 1959 ens podria portar a pensar en una possible vaga o protesta col·lectiva. De tota manera, la lluita laboral d'alguns treballadors era un fet a assumir per part dels empresaris. La ideologia cenetista, ugetista o republicana defensada per la família, l'amistat amb companys ideològicament implicats o la pròpia experiència personal, podien contribuir a construir aquest esperit revolucionari i lluitador. Les “l·listes negres” no deixarien d'ampliar-se amb el nom d'aquells individus que no presentessin un comportament adequat segons els valors defensats pel sistema i que per tant eren subjectes de desconfiança.

⁴⁰ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

IMATGE 3. El mur de tancament de la fàbrica deixa intuir la presència d'un món hermètic i perfectament controlat. El control dels treballadors, però, traspassava aquest mur.

La informació recollida a l'arxiu mostra una doble faceta en el control ideològic aplicat als treballadors de Can Trinxet: d'una banda, es percep certa llibertat de pensament a partir de la contractació de personal laboralment compromès i, de l'altra, s'encobreixen, de forma sospitosa, determinades informacions importants sobre la plantilla per part de l'empresa. A continuació, exposarem els casos personals de la Lola Peñálver Valenzuela i del Gil Vidal Forja que farien

referència a la primera situació i el del Simón Méndez Pérez o Simón Carreras Méndez que seria un exemple de la segona.

La Lola Peñálver Valenzuela, murciana de naixement i veïna de la Torrassa, entraria a treballar a Can Trinxet de 1932 a 1936. Per aquell temps prendria una actitud molt activa en les vagues i les mobilitzacions organitzades pel sindicat anarquista, una vinculació que li venia de família i que s'accentuaria encara més fruit del seu lligam amb el Francesc Pedra, un hostafranquí anarcosindicalista de cap a peus, que coneixeria a l'Ateneu de Santa Eulàlia. El mateix any que va entrar al Trinxet, seria empresonada per participar en un piquet i després de la Guerra Civil passaria tres anys a la presó. Després de patir diverses penúries personals i d'haver de servir per guanyar-se la vida, tornaria com a metxera a la fàbrica l'any 1950. El seu marit Francesc va viure lluitant per una llibertat entesa en clau de justícia social. Amb 11 anys va organitzar la primera vaga de la seva vida a la fàbrica de vidre de Can Tarrida, que es trobava a Badal, i a partir d'aquest fet iniciaria una important acció sindical que l'acabaria portant a camps de concentració francesos i

alemanys i a viure d'amagat durant una bona temporada. A l'expedient personal de la Lola no apareixen els seus antecedents personals i no es mostra cap control especial que la distingís dels seus companys. L'empresa no mostra cap mena de desconfiança vers la treballadora com s'evidencia en el fet que fos novament contractada després de passar dues vegades per la presó⁴¹.

Per la seva banda, el Gil Vidal Forja, tal i com relata la seva filla Josefina Vidal Badia⁴², era un "amagat producte de la guerra". D'origen olotí, tinent d'alcalde en temps republicà i amb una trajectòria política important al darrere, va haver d'amagar-se a la capital catalana per evitar que fos detingut. Seria un amic seu que treballava en un taller de Sants qui l'ajudaria a entrar a Can Trinxet. Quan el Gil va conèixer l'Avel·lí Trinxet va comunicar-li la seva situació personal i aquest li va respondre: "miri, si vostè és bon treballador a mi no m'importen les seves idees polítiques". Uns

⁴¹ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 46080, expedient personal de Lola Peñálver Valenzuela. Vid. doc. 9 de l'Annex.

⁴² AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

mesos més tard, la denúncia anònima d'un veí d'Olot duria el treballador a la Model per 11 mesos, situació que no impediria que el senyor Trinxet li passés cada una de les mensualitats corresponents. En sortir de la presó, el Gil va decidir tornar al poble però l'Avel·lí li va demanar que no l'abandonés. La relació entre aquests dos individus es faria molt forta de seguida i el Gil Vidal passaria a ser el secretari personal de l'Avel·lí. A l'entrevista, la Josefina mostra una enorme gratitud envers la família Trinxet ja que a banda de donar-li una bona feina al seu pare van pagar-li els estudis de batxillerat i els universitaris i van convertir-la en professora d'adults de la fàbrica durant els anys 50.

El cas del Simón Méndez Pérez o Simón Carreras Méndez és el més intrigant de tots els expedients personals que hem analitzat. La Francisca Carreras Méndez explica a l'entrevista que tenia tres germans dels quals dos eren nois: un era estucador i l'altre treballava pel seu compte. Aquest segon es deia Simón i va morir no sabem en quin any. Buscant entre els expedients personals familiars de la Francisca, hem trobat un treballador que constava com el seu germà Simón: els

cognoms, els noms dels progenitors i l'adreça del domicili així ho confirmen. D'altra banda, certes informacions ens fan sospitar d'aquest personatge: a la targeta de registre laboral consta que va ser detingut l'octubre de 1945 i el juliol de 1947 a banda d'abandonar el treball en dues ocasions durant aquest període; una autorització de sortida del març de 1956 exposa que va fer una visita als jutjats sense justificar el motiu; i, finalment, més de 10 anys després d'entrar a Can Trinxet, el 1954, una carta dirigida al senyor Sitges, cap del personal, constata que hi va haver un error d'identitat donat que el treballador Simón Carreras era en realitat Simón Méndez. El cúmul de documentació sospitosa i contradictòria ens fa pensar que alguna cosa podria amagar aquest treballador. És determinant que tot i que a la documentació oficial s'exposi que el treballador va abandonar la fàbrica de forma voluntària, al revers de la targeta de registre laboral es marqui en vermell el següent comentari: "despedido por la

empresa"⁴³. El seu acomiadament es va fer efectiu l'1 d'abril de 1956, tres setmanes després de visitar els jutjats. Masses interrogants es plantegen amb aquest treballador, deixant constància que tant aquest com l'empresa no eren del tot transparents.

3.2. Un exemple de paternalisme industrial.

Els motius que determinaven la marxa dels treballadors de Can Trinxet eren bàsicament quatre: baixa voluntària per motius personals, acomiadament degut al tancament de determinades seccions de l'empresa⁴⁴, jubilació al complir 65

⁴³ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 45985, expedient personal de Simón Méndez Pérez - Simón Carreras Méndez. Vid. doc. 10 de l'Annex.

⁴⁴ La forta crisi que va patir Can Trinxet l'any 1963 va comportar l'acomiadament massiu de treballadors el 17 de febrer. En aquest moment, les naus del Trinxet quedaven tancades i els treballadors que no fossin acomiadats anirien a treballar a les naus de Can Gras, serien recol·locats a altres empreses del sector que tinguessin relació directa amb Can Trinxet o bé serien traslladats al poble on s'enviaria la maquinària existent a les naus tancades. L'any 1967 es produiria una nova tongada d'acomiadaments que afectaven a tots els rangs i seccions.

anys i llarga malaltia després d'estar de baixa durant un llarg període. El temps de permanència a la fàbrica acostumava a ser força llarg i la mitjana d'anys treballats per la plantilla s'establia entre els 15 i els 20. Aquests resultats confirmen que malgrat i la duresa del sistema de treball, Can Trinxet compensava els seus treballadors en altres aspectes que no tenien a veure ni amb el sou ni amb l'horari. Ens referim a la presència de determinats serveis i avantatges de caràcter econòmic que fidelitzaven la plantilla mitjançant un sistema paternalista on l'empresari demostrava interès i compromís envers els seus empleats.

En relació amb aquests serveis, destaquen la presència d'una residència, un economat i una escola. La residència, ubicada al carrer Salvadors, es posava a disposició dels nouvinguts que no tenien família a la zona, podent-s'hi allotjar mentre durés la seva relació laboral amb l'empresa. L'interessat havia de pagar 26 pessetes setmanals que comprenien l'allotjament, l'esmorzar, dos àpats i el rentat dels llençols del llit, no de la roba personal del resident. El reglament intern era estricte incidint en la realització dels

àpats a les hores establertes sense poder fer reclamacions o descomptes en cas d'absència i exigint un comportament correcte en el tracte, la higiene personal i la cura de tot allò que formés part de la residència. Quedava totalment prohibit fer soroll, molestar els companys, portar gent de fora, introduir begudes alcohòliques, armes, literatura pornogràfica o censurada i tenir animals o objectes que per volum, olor o naturalesa poguessin ésser perillosos. En cas de malaltia, el resident seria atès per la infermera de la residència durant dues setmanes com a màxim, moment en què seria traslladat al domicili que indiqués l'interessat; si la malaltia era contagiosa, el trasllat seria immediat.

La presència d'un economat permetia obtenir aliments a un cost més baix de l'habitual al mercat ja que una part era finançada per la mateixa empresa. Aquest economat prenia per nom d'"Economat laboral tèxtil d'Hospitalet i de Sants" i s'hi adherien diferents fàbriques del sector tèxtil d'Hospitalet i de Sants però també dels barris barcelonins d'Hostafrancs i Poblenou o de pobles com Gavà o Taradell. Per poder beneficiar-se d'aquest servei calia formar part de la plantilla

de treball de qualsevol de les fàbriques inscrites i els seus beneficiaris no només eren els treballadors sinó tots aquells que convissuessin amb els mateixos o que estiguessin sota el seu càrrec sempre i quan cap d'ells figurés en un altre economat o cooperativa de consum. En relació amb aquest servei, Can Trinxet disposava d'un hort al costat de la fàbrica que era mantingut per un treballador. Aquest hort era propietat de l'amo que comercialitzava els productes obtinguts tot i que els encarregats de les diferents seccions de la fàbrica també se'n beneficiaven del seu consum. A banda de l'hort, també hi havia gallines. Sí que era extensible a tots treballadors, en canvi, la compra de llençols i de roba elaborats a la fàbrica a un 25 o un 50% més barat que el cost que tindria a les botigues, un avantatge que portava els treballadors a revendre'ls després per obtenir un sobresou.

Finalment, el projecte d'escola, oberta durant la dècada dels 50 en una sala àmplia del palauet que hi havia a prop de l'entrada principal de la fàbrica i on la Josefina Vidal Badia seria mestra, possibilitava pal·liar els índexs d'analfabetisme imperants encara en aquella època

sobretot degut a la massiva arribada d'immigrants. Amb aquest gest, la marca Trinxet demostrava l'interès que tenia pels seus treballadors al proporcionar-ls-hi una eina fonamental per a la vida com és la formació acadèmica.

Pel que fa als beneficis de caràcter econòmic, és rellevant la presència del Plus de Càrregues Familiars. El Plus Familiar s'atorgava en atenció a la situació personal dels treballadors de Can Trinxet independentment del seu grup professional i representava cada semestre el 10% de l'import de la nòmina de l'empresa comptant les gratificacions i les hores extres. Per a rebre aquest Plus era necessari comptabilitzar les persones que vivien amb el treballador i que estaven al seu càrrec exposant el seu estat civil, el grau de parentesc i la seva situació laboral donat que en funció de número de membres enregistrats, la puntuació atorgada variava. La Taula 6 expressa aquesta relació.

De tota manera, la reglamentació establerta era molt estricta en el moment de la concessió de l'ajut i hi havia diversos condicionants que podien determinar la seva

TAULA 6. Atorgament de puntuació per rebre el Plus Familiar en funció de la situació personal.

SITUACIÓ PERSONAL	PUNTUACIÓ ASSIGNADA
Estar casat	5 punts
Tenir 1 fill	6 punts
Tenir 2 fills	7 punts
Tenir 3 fills	8 punts
Tenir 4 fills	10 punts
Tenir 5 fills	13 punts
Tenir 6 fills	16 punts
Tenir 7 fills	19 punts
Tenir 8 fills	22 punts
Tenir 9 fills	25 punts
Tenir 10 fills	30 punts
Tenir 11 fills	35 punts
Tenir 12 fills	40 punts

assignació. A més, era necessari estudiar el cas personal de cadascun dels treballadors interessats i valorar-ne la seva

evolució perquè els punts podien anar variant en funció de la situació personal viscuda. A continuació, passem a esmentar els aspectes més rellevants d'aquesta normativa:

- El matrimoni haurà de ser legítim i si es produeix una separació es perdran els punts obtinguts per casament però no els dels fills que es tingui sota custòdia.
- En quedar-se vidu, es mantindran els punts de casat sempre i quan s'hagi tingut algun fill dintre del matrimoni.
- Si un matrimoni treballa a la mateixa empresa o branca només cobrarà el Plus per casament el marit mentre que la dona l'obtindrà en cas que a la feina del marit no es disposi d'aquest benefici⁴⁵.
- Com a fills es computen els fills legítims, legitimats i adoptats per llei, menors de 23 anys, solters i sense

diferència de gènere. Els fills indisposats seguiran essent comptats mentre que els fills menors de 23 anys que visquin fora de casa de forma temporal o definitiva no.

- El personal que estigui de baixa per accident, malaltia, vacances o permís continuarà cobrant el Plus.

Les quantitats assignades no variaran durant el semestre si hi ha algun tipus de canvi a l'estructura familiar. El pagament s'efectuarà trimestralment tot i que les empreses podran demanar terminis inferiors. El falseig de declaracions jurades o el fet de no exposar modificacions familiars serà motiu de sanció; per això, l'empresa constituirà una comissió (formada pel propietari, el representant legal i quatre representants dels treballadors designats per l'empresa i sota consentiment del sindicat) dedicada a controlar qualsevol alteració. Aquesta comissió podrà ser renovada cada any.

Finalment, i en relació amb els ajuts de caràcter econòmic, la concessió de subsidis i de préstecs per part de

⁴⁵ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 45963, expedient personal de Josefa Alcázar Maldonado. Vid. doc. 11 de l'Annex.

l'empresa alleugeria l'economia domèstica dels treballadors del Trinxet. Els subsidis s'atorgaven en situacions especials entre les quals destaquen el casament, el naixement d'un fill, la jubilació i la llarga malaltia. Les compensacions rebudes eren proporcionals al sou base, als extres i a l'antiguitat del treballador en qüestió i en el cas dels subsidis de natalitat i de nupcialitat, l'import oscil·lava entre les 1000 i les 2000 pessetes. Els préstecs, en canvi, podien ésser demanats lliurement, la quantitat assignada s'establia segons conveni de l'interessat (tot i que no acostumava a ser massa elevada) i les necessitats més habituals a suplir eren primàries. El seu retorn es feia en petites porcions setmanals que establia lliurement el treballador sempre i quan complís amb el termini de retorn establert⁴⁶.

⁴⁶ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 45985, expedient personal de Francisca Carreras Méndez. Vid. doc. 12 de l'Annex.

4. TEMPS DE SOCIABILITAT.

4.1. Les relacions verticals.

A l'hora de tractar les relacions que els treballadors establien amb els seus superiors, es constata un fort contrast d'opinions que ve determinat per la categoria laboral de cada individu fent que com més baix fos el seu rang, pitjor record es tingués dels càrrecs de poder. Aquesta tendència manifesta la subjectivitat de la vivència humana i exemplifica les diferents visions que es poden forjar d'una mateixa experiència.

A Can Trinxet, eren els germans Avel·lí i Antoni Trinxet i Pujol els qui exercien el càrrec de patró de la fàbrica. Les diferents entrevistes, però, només parlen del primer. A l'Avel·lí Trinxet se'l retrata com un individu emprenedor, respectuós, agradable, sociable i bastant informal en el tracte. Els treballadors que el van conèixer personalment destaquen la seva generositat: la família Vidal que hem esmentat al capítol anterior n'és un exemple però també ho és el relat de la Rosa

Marqués Gil⁴⁷ que explica com la família Trinxet va pagar-li les consultes privades al metge i va encarregar-li un matalàs de cotó dur i una fusta per tal que descansés a la nit degut als forts mals d'esquena que patia. Entre els aspectes més negatius del senyor Trinxet es fa referència a la seva addicció al joc que el va portar quasi bé a l'ensorrament de la fàbrica sinó hagués estat per la riquesa de la seva dona, la Matilde Torres Rivière qui, d'altra banda, pagava el casament per l'església d'aquells treballadors que ho fessin el dia del seu aniversari, el 25 de maig. També s'explica que l'Avel·lí era molt faldiller i que va morir a casa d'una de les seves amants.

El patrimoni de la família Trinxet i Torres era molt gran i això els permetia viure envoltats de luxes: vivien al carrer Còrsega 268, tenien una casa a Sant Feliu de Codines on estiuaven i feien festes, diferents finques a l'Aragó i una farinera i un mas a la Tordera que es deia Mas Pascual. També disposaven d'un iot de nom Diamila. Els fills del matrimoni van ser cinc: l'Anna Maria, el Francesc, la Maria Emília, el Salvador i l'Avel·lí que era conegut familiarment com a Pilino. Sembla ser que

amb la mort de l'Avel·lí, l'ànima del Trinxet deixaria d'existir per sempre més en caure en mans dels seus cobdiciosos i desinteressats fills.

IMATGE 4. Estampa idíl·lica de la plantilla del Trinxet. Tot i que no aparegui el patró, aquesta imatge servia per demostrar portes enfora "l'agradable" ambient de la fàbrica.

En general, els amos del Trinxet visitaven poc la fàbrica i quan ho feien, anaven directament a les oficines. Escassos eren els treballadors que haguessin vist els patrons sinó era per celebrar algun dinar especial o bé per realitzar la típica

⁴⁷ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

fotografia de plantilla. Amb els encarregats, en canvi, el contacte establert era diari i gran part dels empleats recorden com era la seva relació amb aquesta figura. El tracte rebut era variable en funció del caràcter de l'encarregat, de la sintonia personal amb cada treballador i de la jerarquia estructural establerta segons la secció; així, per exemple, les relacions interpersonals amb els superiors tendien a ser més distants i fredes a la secció de filatura que al laboratori.

Aquesta jerarquia de poder no només s'establí entre treballadors i encarregats sinó també entre aquests últims i els patrons. La Josefa Peñálver⁴⁸ explica una simpàtica anècdota sobre un dels encarregats de la seva secció: un dissabte a la tarda, el senyor Trinxet va visitar la fàbrica, se'l va trobar assegut i li va dir: "sí que dones bon exemple tu!"; l'encarregat va aixecar-se d'immediat i no es va tornar seure mai més. Com hem pogut comprovar al llarg d'aquestes pàgines, l'ambient que es respirava a la fàbrica era exigent, tens i molt sever. Sempre hi havia algú que controlés la feina i

que cridés l'atenció a la mínima distracció: a la fàbrica, fos quina fos la condició laboral establerta, calia anar amb cent ulls. Malgrat tot, els treballadors no deixaven de llegir d'amagat, de menjar els fruits secs que portaven a les butxaques de l'uniforme o de seure en una banqueta per poder descansar mentre teixien.

L'establiment de relacions verticals no només s'ha d'entendre com una estructura de poder sinó a la vegada com una forma d'abús respecte les categories inferiors. Per això, i tot i que de vegades un director o un contramestre poguessin ser generosos i comprensius amb la situació personal de la plantilla⁴⁹, la tendència general era treure el màxim profit d'aquella relació de poder i més tenint en compte que la mateixa s'establí majorment entre un home i una dona. Dels relats recollim com alguns encarregats feien abús de la seva condició al deixar anar alguna palmeta a les natges de les treballadores o bé com de vegades no certificaven oficialment la veritable professió d'alguns

⁴⁸ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

⁴⁹ Documentació extreta de: AMLH, Fons Can Trinxet, capsa núm. 45985, expedient personal de Josefa Carreras Méndez. Vid. doc. 13 de l'Annex.

membres de la plantilla per qüestions econòmiques. La Mercedes Gimeno Gil és un exemple d'aquest segon cas ja que tot i ser encarregada, a la fitxa laboral constava com a filladora. Les seves queixes i reclamacions, però, no van servir de res i actualment es lamenta perquè la seva pensió de jubilació hauria estat més elevada si s'hagués fet justícia social a la seva demanda.

4.2. Les relacions horitzontals.

Pels empleats del Trinxet, el treball era l'eix de la seva vida i la fàbrica, en paraules de la historiadora Isabel Segura, esdevenia “un espai de relació i d'intercanvi d'experiències”⁵⁰. En aquest sentit, i malgrat ser un treball esclau, les llargues jornades laborals creaven sinèrgies, facilitaven l'empatia i la solidaritat i feien possible trobar petits moments d'esbarjo i de descans on poder confessar-se secrets o fer plans conjunts de diumenge. Els lligams establerts entre la plantilla es feien de seguida molt forts i intensos. Si bé

⁵⁰ Consultar Isabel Segura i Soriano. Vid. apartat de “Bibliografia específica”.

és cert que era inevitable que es produïssin moments de gelosia, ràbia o mania envers algun company degut a la seva categoria o per rebre tractes de favor per part dels superiors⁵¹, el treball a Can Trinxet generava bones amistats i construïa molts records que encara ara desperten la nostàlgia dels entrevistats. En els casos més idíl·lics, fins i tot, podia néixer l'amor a l'interior de les parets de la fàbrica. La Rosa Marqués Gil⁵² coneixeria així el seu marit Ramon Bars Pons. Aquest era muntador de maquinària i va demanar-li l'adreça de la Rosa a l'encarregat de la seva secció: s'havia enamorat d'aquella treballadora però no tindria temps de conèixer-la perquè aviat abandonaria la fàbrica. En Ramon va marxar una bona temporada a Alemanya i durant cinc anys es va escriure cartes amb la treballadora de la secció del laboratori. Tornaria a l'Hospitalet el setembre de 1948 i el juny de l'any següent es casarien sense pràcticament haver-se vist.

⁵¹ Veure els dos últims testimonis de la Taula 5, p. 42.

⁵² AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

Entre els moments més esperats pels treballadors del Trinxet durant la seva jornada de treball en destaquem tres: el camí d'anada a la feina, la petita pausa de mitja hora per esmorzar o berenar i els dies assenyalats que, tot i no celebrar-se oficialment a la fàbrica, es festejaven en petit comitè a les diferents seccions de manera que cada una acabaria construint el seu microcosmos de costums.

El recorregut seguit de casa a la fàbrica evoca una bonica imatge de fileres humanes que s'anaven ampliant des d'Hostafrancs fins a l'Hospitalet. Si el torn de matí començava a les 5, una hora abans els primers treballadors començaven a sortir al carrer. La tendència comuna era anar cap a la feina en grups que integraven membres de la mateixa família o companys de secció. El trajecte es feia a peu i tot i ser llarg en alguns casos, no generava cansament ni mandra donat que per aquelles persones era habitual desplaçar-se caminant i moltes consideraven viatjar en metro una agonia. L'anada o la tornada a la fàbrica, independentment de l'horari, es feia de nit i els carrers eren

molt foscos i molt solitaris. La innocència d'aquella gent, però, no generava ni por ni desconfiança.

En iniciar la jornada de treball s'acabava el contacte humà. Era moment de concentrar-se en la feina i de ser productiu per tal d'obtenir millors beneficis. Altrament, es van anar establint diferents dinàmiques que alleugerien aquella pressió constant. Els treballadors van aprendre a comunicar-se amb un sistema de codis inventats que no es veia interferit pel soroll de les màquines ni pel control de l'encarregat, sempre que podien s'escapaven un moment a la font que hi havia a la carretera per buscar aigua en bones condicions amb la que omplir el cànir comunitari o bé anaven al lavabo a refrescar-se deixant el company del costat al càrrec de les seves funcions. Fins i tot, en períodes de calor, els treballadors eren capaços de llençar una pedra a la finestra per tal de disposar d'aire fresc mentre no l'arreglessin i no delataven la persona que ho havia fet.

El moment de la pausa suposava un gran descans i d'aquí sorgien les millors anècdotes. La majoria optava per

IMATGE 5. Vista externa de la fàbrica i de la font on els treballadors anava a omplir d'aigua els seus cànirs.

quedar-se a la fàbrica on xerraven, reien i, en alguns casos, fins i tot jugaven; la Francisca Hernández Parra⁵³ recorda que jugaven a les “4 cantonades” a través de les quatre columnes que hi havia al centre de la fàbrica. Els qui sortien fora anaven al bar de Cal Tofu que es trobava allí mateix per tal de canviar d'ambient. Aquella pausa també servia per omplir una mica l'estómac després de treballar tantes hores i

⁵³ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

de passar gran part del temps dempeus. La plantilla portava individualment l'esmorzar o el berenar de casa tot i que de vegades es podia compartir alguna cosa. Els queviures acostumaven a ser freds i en el cas que fossin calents, disposaven d'una caldera on poder escalfar-los. Era habitual portar entrepans de truita o arengada, una mica de lluç, sardines, moniatos, ous bullits amb oli i alguna peça de fruita, sobretot taronges i pomes. Aquest moment de pausa es realitzava a terra i els treballadors es disposaven en petits grups formant un rotllo.

Les dates assenyades eren moments de gaudi i de diversió a l'interior del Trinxet. Les festivitats que se celebraven a la fàbrica de forma oficial eren comptades: el 18 de juliol es feia un dinar al pati de la fàbrica o alguna excursió; pel Nadal es muntava l'arbre i un pessebre i es cantaven nades; i, per l'enterro de la sardina els treballadors més agosarats penjaven un ninot a l'esquena de l'encarregat. De tota manera, sempre que s'acostava un dia important, els treballadors començaven a estalviar per poder celebrar-ho amb els companys: una mica de xampany per Nadal,

caramels pels aniversaris, pastissets per Carnaval o per l'enterro de la sardina,... Alguns treballadors expliquen que per Carnestoltes es posaven algun objecte divertit al cap o que el dimecres de cendra es decoraven els telers amb sardines penjades d'un fil. Tot i que en molts casos s'emprava la pausa com a moment de celebració, de vegades s'optava per fer-ho d'amagat mentre es treballava i sense que l'encarregat en fos conscient.

IMATGE 6. La pausa de 30 minuts permetia desconnectar els treballadors de la monotonia laboral.

5. DE LA FÀBRICA CAP ENFORA.

5.1. Les altres responsabilitats.

Tal i com hem indicat al primer capítol, la plantilla de Can Trinxet estava formada per individus, en bona part, pluriocupats que necessitaven realitzar altres tasques fora de la fàbrica per tal de complementar el seu salari. Independentment de l'horari realitzat o de qüestions de gènere, era habitual que els treballadors fessin hores extres a altres fàbriques o tallers, que netegessin algun bar o que brodessin i cosissin a casa la roba que els portaven els veïns. La Rosa Marqués Gil⁵⁴ afirma que "tenia el dia tan ocupat que la meva vida era el treball" i aquesta afirmació era una constant que marcava la rutina d'aquelles persones. Les hores de descans es veien afectades donat que es preferia treballar a dormir i entre setmana era impossible trobar un racó pel descans personal. La germana de la Rosa, fins i tot, explica que només podia llegir al lavabo o abans d'anar a dormir.

⁵⁴ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

L'organització de les tasques domèstiques era una problemàtica que s'afegia a la condició femenina: la neteja de la llar, la compra al mercat, les funcions culinàries, la cura de la canalla,... generaven la necessitat d'establir una sèrie de torns a la pròpia casa repartits entre les diferents dones que hi visquessin de manera que mentre una treballava, l'altra s'encarregava de la llar i a la inversa. Era de nit quan es preparava el dinar de l'endemà, a la tarda i al matí quan es netejaven els plats de l'àpat anterior i en funció de la jornada de treball de cadascú, s'havien d'assumir unes tasques o unes altres.

El sentit de responsabilitat a assumir per part d'aquelles dones era molt important. Els dissabtes a la tarda i els diumenges al matí s'encarregaven de la neteja de la llar i en algunes ocasions demanaven assistir a la fàbrica per treure la brossa de sota de la maquinària. La treballadora d'una fàbrica era doblement explotada tant a la feina com a casa i no era de bon veure ja que la seva vàlua personal es veia condicionada per la manca de temps. És per això que moltes d'elles abandonaven el treball remunerat en el moment de

casar-se per passar a dependre dels recursos econòmics del marit: en aquella societat, era inherent que les dones gestionessin els assumptes de la llar i que els homes fossin els caps de família. Més habitual era encara que la incompatibilitat horària entre tasques domèstiques i tasques laborals i les necessitats econòmiques les introduïssin en el mercat submergit.

5.2. El descans del personal.

El poc temps d'oci que restava als treballadors del Trinxet després de la intensa jornada laboral i de les obligacions familiars era viscut amb molta intensitat. Mentre el diumenge al matí es rentava i es planxava la roba de treball per l'endemà i s'anava a resar a l'església, per la tarda es realitzaven múltiples activitats entre les quals destacaríem anar a ballar a la Sala Mercurio, a l'Ateneu (el Casino era reservat per les classes socials mitjanes-altes) o a alguna sala de ball popular de Barcelona, assistir al cinema Constel·lació on es projectaven pel·lícules de reposició i es feien espectacles, concerts, obres teatrals, o simplement passejar

pels carrers del barri. En el cas de les dones, era habitual veure-les acompanyades de la mare o la germana petita, símbol de control i de vigilància; en canvi, els homes, si no anaven amb les seves dones, es reunien al bar per fer la típica partida de cartes o de dòmino amb el grup d'amics. Tot i rutinària, la tarda de diumenge no deixava de ser esperada setmana rere setmana.

La manca de recursos econòmics condicionava el grau d'independència personal i generava cercles d'amistats molt tancats que es consolidaven a la mateixa barriada. La colla d'amics la formaven veïns i companys de feina i les parelles, si no sorgien a la fàbrica, es coneixien al barri per amistats comunes. Les festes majors dels barris amb la decoració dels carrers i els envelats promovien aquest esperit veïnal. Les noies desitjaven estrenar els seus vestits de gala i exhibir-se davant aquelles cares tan conegudes. Ningú els podia treure la il·lusió, la innocència i el valor que prenen les coses més senzilles donat que el sacrifici de la setmana es veia compensat en aquells petits moments.

IMATGE 7. La decoració d'un dels carrers de Santa Eulàlia el 1951 amb motiu de la Festa Major evoca la cohesió veïnal generada a les barriades de l'Hospitalet.

Finalment, i en relació amb Can Trinxet, volem apuntar la presència d'un equip de bàsquet format per membres de la plantilla que entrenava dos dies a la setmana i que jugava partits els diumenges: l'Ana Peñálver formaria part d'aquest equip⁵⁵. Els terrenys de la fàbrica disposaven d'un camp esportiu i el mateix senyor Trinxet pagava l'equipament del jugadors. Aquest és un exemple més de paternalisme

⁵⁵ AMLH, Fonts orals Can Trinxet, any 2001.

industrial però també del cercle de relacions tancat i de la projecció de la fàbrica portes enfora: el Trinxet no només era una fàbrica, sinó un conjunt d'individus que més enllà del treball, necessitaven reafirmar la seva existència a partir de la capacitat de superació i de l'establiment de vincles socials molt forts.

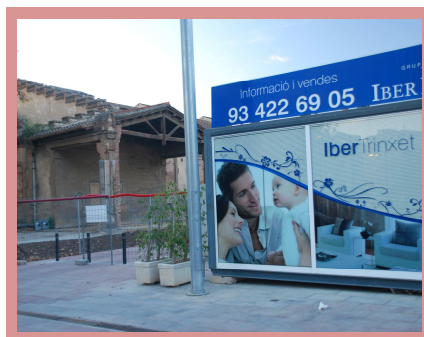
****CLOENDA****
LA PERVIVÈNCIA DEL PATRIMONI INDUSTRIAL.

Amb l'emergència del patrimoni industrial, la societat del segle XXI cal que faci un replantejament sobre el concepte genèric de "patrimoni". A nivell arquitectònic, era patrimoni aquell edifici de qualitats estètiques indiscutibles que a més es caracteritzava per la seva unicitat. Així, per exemple, el Temple Expiatori de la Sagrada Família és patrimoni en tant en quant representa un emblema arquitectònic del modernisme gaudinià. Més enllà de la Colònia Güell, erigida pel mateix arquitecte i com a tal incorporada a les llistes del patrimoni arquitectònic català, s'obre un món, el món del treball industrial, caracteritzat no només per uns edificis de valor indiscutible sinó també per una sèrie de màquines, objectes i documents que testifiquen el pas del temps i l'evolució productiva i tecnològica de l'Edat Contemporània. A la vegada, aquests edificis no només representen materialment el món del treball sinó que també incorporen relacions socials, vivències i records esdevenint, tal i com

apunta la Montserrat Bofill, "un punt de referència essencial per a la identitat local" i un símbol de la "memòria històrica"⁵⁶.

A les darreres dècades, el fenomen especulatiu està guanyant terreny a les nostres vides i un dels efectes més negatius de la seva presència és la destrucció de la identitat i de la memòria col·lectiva més propera. La vida del proletariat ja no és el testimoni vivencial de la reialesa, de la noblesa, de la burgesia,... però explica la vida del col·lectiu social més extens del període històric que ens ha tocat viure i com a tal requereix ésser conservada i estudiada no només pel valor simbòlic i emocional de les persones que l'integren sinó també pel valor científic i documental que se'n desprèn. El col·lectiu anònim del món del treball és el protagonista d'aquesta història i el patrimoni industrial és la manifestació de l'economia, la tècnica i la societat que representa.

⁵⁶ Molt enriquidora és la reflexió que fa sobre el tema la Montserrat Bofill i Corominas a l'article "La recuperació del patrimoni industrial al Baix Llobregat" a *Primeres Jornades de Recerca Històrica i Social del Baix Llobregat*, Sant Feliu de Llobregat, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993.

IMATGES 8 i 9. Estat actual del solar que ocupava la fàbrica ocupat per diverses empreses promotores.

Com a testimoni del món del treball, cal fer un homenatge a totes aquelles persones que van treballar a Can Trinxet i que van fer d'aquesta fàbrica el nucli de les seves vivències. Cal preservar la memòria de l'ahir en un món com el nostre marcat per la "cultura de l'oblit" on sembla que només el futur prengui sentit. Desafortunadament, quan fem una cerca a internet sobre "Can Trinxet" les primeres referències que trobem, parlen de les noves residències que s'han construït a la zona sota el nom de "Residencial Santa Eulàlia-Can Trinxet" i que han desvirtuat la morfologia del solar que ocupava la fàbrica articulant un paisatge desolador que contrasta amb la vitalitat dels temps passats.

L'Arxiu Municipal de l'Hospitalet ha fet una tasca molt important a l'hora de recollir, tractar i classificar els diferents documents que constitueixen l'arxiu de la fàbrica. Per a nosaltres, ha estat un plaer poder conèixer de primera mà el sistema productiu i social traçat pels empresaris i els treballadors que van formar un univers amb identitat pròpia. Esperem ara que la rehabilitació de l'edifici modernista de Can Gras amb la incorporació de l'Escola de Música i el Centre de les Arts retorni la vida a l'indret sense oblidar les seves arrels i la seva significació.

IMATGE 10. La nau de Can Gras: equipament cultural futur al barri.

****ANNEXOS****

Sobre la antigüedad laboral de Carmen Metaute Ibars

En la intermedia empezó a trabajar en una fábrica cuando tenía 17 años de edad

En Orolino Erincet

De 1-7-1911 a 31-12-1913 . 2 años - 6 meses

En Orolino Erincet e hijos:

De 1-1-1914 a 31-12-1930 . 16 años - 2 meses

En Unión Ind. de G. y A.

De 1-3-1932 a 30-4-1942 . 10 años - 2 meses

De 1-5-1942 a 31-3-1950 . 5 años - 11 meses

En Econ. de G. y A.

De 1-5-1942 a 30-4-1944 . 2 años

En Erincet, S. L.

De 1-5-1950 a 30-9-1956 . 5 años 5 meses

Totales 45 años 2 meses

Doc. 1. Aquesta relació laboral demostra la gran mobilitat produïda entre els treballadors de les diferents empreses que constitueixen Can Trinxet: la Carmen Metaute Ibars, en 45 anys, va treballar per cinc empreses diferents. Això complica la recerca i impedeix establir una dinàmica de funcionament global del Trinxet donat que són pocs els expedients personals que presenten aquesta relació d'empreses i, per tant, es fa difícil saber per a quines van treballar durant les seves respectives trajectòries professionals.

Excmo. Ayuntamiento de Hospitalet de Llobregat

1.º Testigo

Nombre _____
1.º Apellido Blanco
2.º Apellido Blanco
Domicilio: Calle Monzón
Hospitalet de Llobregat, n.º 44, piso 1.º
Firma: Juanjo Blanco

El infrascrito, Alcalde de Barrio de la ⁽¹⁾ 3
del distrito E de esta ciudad,

CERTIFICO: Que, según resulta ⁽²⁾ de
los informes de los testigos
El señor Josefina Alcázar
natural de Hospitalet de 32
años de edad, de estado E de oficio
o profesión Agredora y domiciliado
en ⁽³⁾ Calle San Antonio
n.º 18, piso 1, puerta 2 que lleva
residiendo en esta localidad más de 30
años y cuya familia se compone
de ⁽⁴⁾ 8 de familia

actualmente por ⁽⁵⁾ falta de medios puede
considerárlsele (pobre a los efectos de sup-
cidio familiar

Y para que el interesado pueda acreditarlo
ante Empresa le expido el
presente, que firmo en Hospitalet de Llobregat,
a 14 de Diciembre de mil
novecientos cinuenta

V.º B.º
al solo efecto de reconocer la firma
del Alcalde de Barrio,
Hospitalet, 16
de Diciembre de 1955
El Alcalde,
Juanjo Blanco

(1) Sección o destacamento, añadiendo en todo caso el número.
(2) "Conocimiento personal" o lista "Informe de testigos".
(3) Calle, pasaje, paseo, plaza, etc.
(4) Indíquese el número de personas de la familia que viven con el interesado o interesada, especificando el grado de pa-
rentesco, edad, estado, oficio o profesión, y si trabaja o no.
(5) Dique el motivo, por ejemplo: hallarse enfermo, en paro forzoso, etc.

PERSONAS QUE COMPOEN LA FAMILIA DEL INTERESADO

NOMBRE	Edad	Parentesco	¿Trabaja?	Jornal que percibe
<u>Josefina Alcázar</u>	<u>32</u>	<u>hija</u>	<u>si</u>	
<u>Jaime Baldonado</u>	<u>49</u>	<u>madre</u>	<u>no</u>	
<u>Antonio Alcázar</u>	<u>49</u>	<u>padre</u>	<u>no</u>	
<u>Antonio Alcázar</u>	<u>19</u>	<u>hijo</u>	<u>si</u>	
<u>Dolores Alcázar</u>	<u>17</u>	<u>hija</u>	<u>si</u>	
<u>Enriqueta Alcázar</u>	<u>15</u>	<u>hija</u>	<u>si</u>	
<u>Juanita Alcázar</u>	<u>12</u>	<u>hija</u>	<u>no</u>	
<u>Antonia Alcázar</u>	<u>9</u>	<u>hija</u>	<u>no</u>	

Observaciones: _____

El Alcalde de Barrio,

Juanjo Blanco

Doc. 2. Aquest certificat de la Josefa Alcázar Maldonado confirma la situació econòmica i el model familiar arquetípic de molts dels treballadors del Trinxet.

O R D E N I I

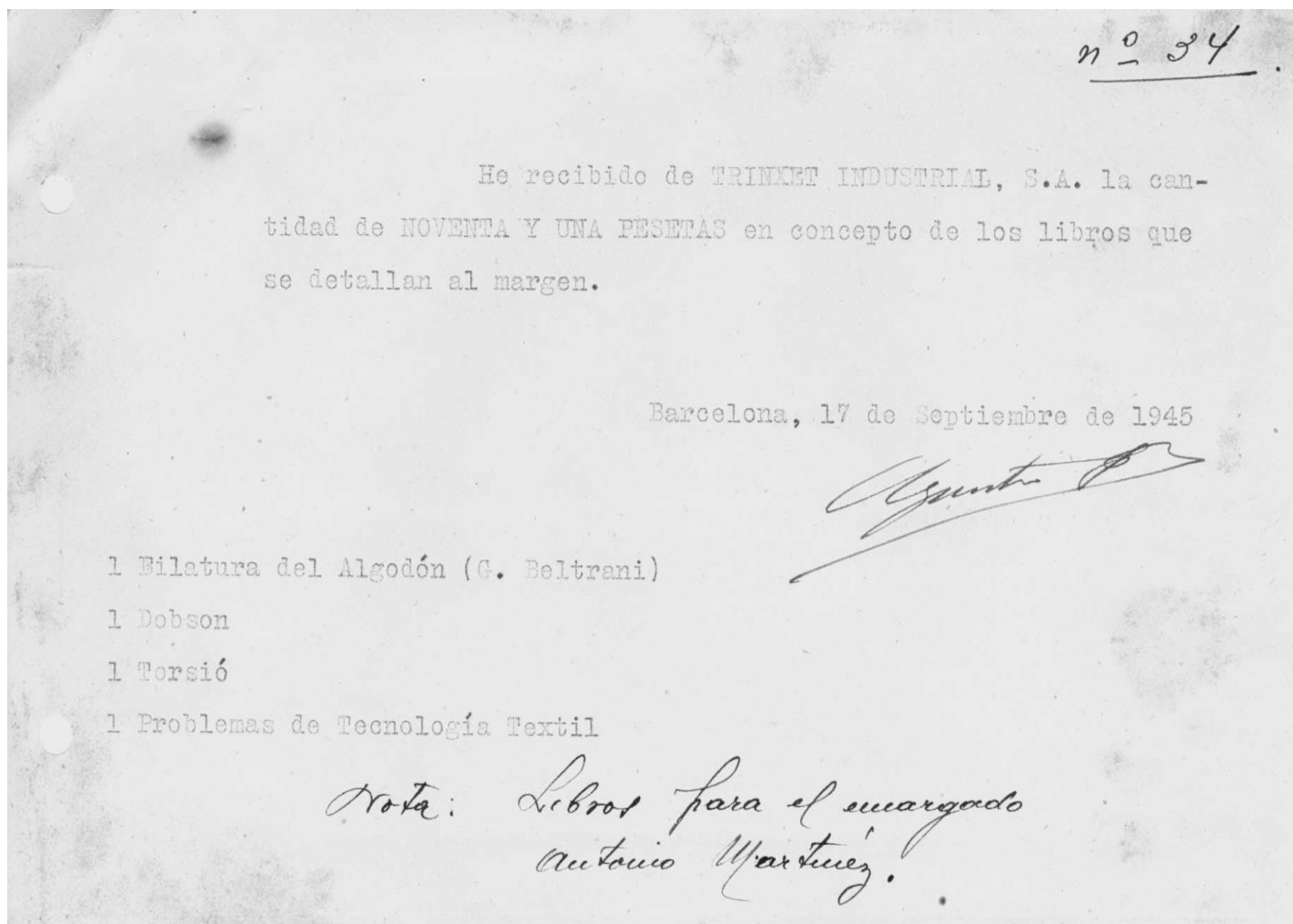
- 1 Escribir, no importa que letra que figure en el alfabeto entre L y O, encima del círculo que se encuentra a la izquierda del 2º círculo.
- 2 Unir el 2º círculo con el 9º, por medio de una línea que pase debajo del 3º a través del 4º, por encima del 5º cruzando el 6º y 7º y por encima del 8º
- 3 Escribir la palabra cuadrado en el espacio comprendido en la superficie del triángulo y no en la del cuadrado.
- 4 Hacer un círculo, y no el signo + en el espacio comprendido a la vez en la superficie del triángulo y del cuadrado pero no en la del círculo.
- 5 Escribir entre el 2º y 3er. círculo, la palabra que precede a la penúltima de las reproducidas a la derecha de los círculos.
- 6 Escribir dentro del 4º círculo, el doble menos 5 del más pequeño de los números siguientes: 36, 53, 41, 35.
- 7 Envolver con un círculo la letra que se encuentra inmediatamente a la derecha de la 14ª letra empezando por la derecha.
- 8 Escribir debajo del 3er. círculo, la vocal contenida dentro la tercera sílaba de la 2ª de las palabras reproducidas a la derecha de los círculos.
- 9 Dibujar un cuadrado alrededor de todos los números impares que sean inferiores al 87 pero superiores al 31
- 10 Escribir un número impar comprendidos entre el 9 y 13, dentro de la parte de este dibujo, que go es ni una de las dos más grande ni de las dos más pequeñas.
- 11 Tachar por medio de una cruz (X) cada una de las cifras pares que no se encuentren dentro de un cuadrado.
- 12 Dibujar un rectángulo debajo de cada cifra impar que se encuentre entre el 7 y el 15.

Nombre: Justino Gabriel Harmon Fecha: 27-5-57
Prueba n.º 2

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
7. A B C D E F G H I K L M N P Q R S T U V W
8. Ski Demostración Jefe
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.

Número de puntos faltas 12 1/2 Total faltas = 5 1/2
" " tiempo 5 1/2 " tiempo = 830
18

Doc. 3. Instruccions i test psicotècnic realitzat als treballadors abans d'ingressar a Can Trinxet.

Doc. 4. Com a encarregat de secció, l'Antonio Martínez Ferrer rep una compensació econòmica en format bibliogràfic. Aquest és un exemple de tracte diferencial exercit al treballador en funció del càrrec que li ha estat assignat.

... ..

r. Simón Méndez

La Compañía de Electricidad ha comunicado a esta Dirección que el próximo domingo día 19 de los corrientes, procederá al desmontaje, cambio y reinstalación de contadores de luz y fuerza, operación para la cual se precisa la intervención de albañiles y peones de esta Empresa.

Por tratarse de un caso especial de fuerza mayor, dado que la expresada operación no puede efectuarse en día laborable, ya que paralizaría todas las actividades de esta fábrica y la de su colateral de tejidos, de acuerdo con la ley de Contrato de Trabajo, se lo comunico requiriéndole para que el expresado día se persone a trabajar a las 8 horas, durante el tiempo que dure la operación indicada, bien entendido que le serán abonadas las horas que invierta con el porcentaje legal reglamentario o, si lo prefiere, podrá hacer fiesta en el día de la próxima semana que Vd. designe durante las horas invertidas en aquel trabajo.

Hospitalet, 16 de febrero de 1956.-

el original.-

EL DIRECTOR

Doc. 5. El desmuntatge, canvi i instal·lació dels comptadors de la llum requireixen de la presència de paletes i peons un diumenge a la fàbrica, l'únic dia de descans pels treballadors del Trinxet. El Simón Méndez Pérez és un dels afectats.

DECLARACION DE SALARIOS PARA EL SEGURO OBLIGATORIO DE ENFERMEDAD

EMPRESA *Primeret Industrial S.A.* OBRERO *Mercedes Gimeno Gil* CARTILLA *375046*
 SECCIÓN *1ª. Continúa 2ª* TURNO *Matutino* CATEGORIA *Operario*
 JORNAL O DESTAJO *Destajo* SALARIO QUE RESULTA POR DIA *16'35*
 DIA DE LA BAJA *18-3-57* DEJÓ EL TRABAJO EL DIA *14-3-57*

Mod. 9557-1.000-X-49

SALARIO QUE CONSTA EN LA NOMINA						MOTIVO DE LAS FALTAS	DECLARACION OFICIAL						TOTAL Pesetas
Semanas			Días		Salario sujeto a SS. SS.		Semanas			Días		TOTAL	
N.º	Del	Al	Con Jornal	Sin Jornal			N.º	Del	Al	Con Jornal	Sin Jornal		
9	14	22	6		98'45	9	14	19	3		49'05		
10	23	1	4		116'40	9	20	26	4		114'50		
11	2	8	4		115'05	10	27	5	4		114'50		
12	9	15	4		119'65	11	6	12	4		114'50		
13	16	18	1	2	15'10	12	13	19	4	2	65'40		
			28	2	115'45				28	2	115'45		

falta voluntaria falta enfermedad

Doc.6. Aquest document constata el que podria cobrar setmanalment una filadora, com la Mercedes Gimeno Gil, treballant a preu fet. Com es pot comprovar a la primera columna, tot i treballar els mateixos dies, el sou final variava lleugerament. Cada treballador marcava el seu ritme de treball.

✓

T. I. S. A. **NOTA DE SERVICIO** N° 0997

Sección 1^a a Sección Dirección

El día 21, la Señora Josefa Carreras
de la continu 22 empezó con la
mudada, o sea, unulto ordenado de la
base.

Propongo le sea descontado el peso
de la mudada.

23. Ene - 1958
(fecha)

Mod. 2575 - 2.500 - 6 - 56

Doc. 7. La Josefa Carreras Méndez és sancionada amb el descompte del pes de la mudada per començar-la malament.

TRINXET INDUSTRIAL, S. A.
FÁBRICA DE HOSPITALET

ACCIDENTADOS

N.º Expediente 81

Nombre y apellidos { Maria Osorio Carmona

Lugar y fecha { de su nacimiento María

Domicilio actual C/. Angel Guimerà, 53

Edad 45 años. Estado Vda.

N.º y edad de los hijos

Profesión limpia Categoría

Nombre y edad de los padres Francisco y Ana

Clase de industria o trabajo { Hilados y Torcidos de Algodón.
donde presta sus servicios {

Nombre del patrono asegurado TRINXET INDUSTRIAL, S.A.

Lesión sufrida en el ojo derecho

Cómo fué producida trabajando

Lugar dónde ocurrió el accidente Sección Torcidos

¿Lleva más de dos meses ocupándose en el trabajo que ha resultado accidentado? SI

Fecha del mismo: día 10 de Febrero a las 10-30 de la tarde

¿Siguió trabajando? no Día y hora en que dejó el trabajo 10-2-51 con todo

Médico que le ha asistido Jornal a cargo Mutua.

Domicilio:

Lugar a donde ha sido trasladado el lesionado

Salario { Semana 23.57 x 75% = 17.90
Jornal diario

Testigos que presenciaron el accidente {

Horas de trabajo: De 1.30 a 7 De 7.30 a 10

En Hospitalet a 12 de Febrero de 1951

Alta 24-6-51

Mod. 2555-750-VIII-48

Maria Osorio

Barcelona de Febrero de 1.952

Sr. Inspector General de la Inspección Técnica de
Previsión Social
Avenida José Antonio, 76
M A D R I D

Muy Sr. mío:

Correspondo a su escrito nº 00262 de Febrero actual y gustosamente paso a indicarle los datos que Vd. me solicita;

Salario que percibía al accidentarme en 10 de Febrero de 1.951 - 12'65 Ptas.-

Fecha de alta - 24 de Junio de 1.951 - habiendo dado mi conformidad a la misma.

A consecuencia del accidente quedé con incapacidad parcial permanente para mi trabajo habitual, habiéndoseme concedido una pensión vitalicia de veintai tres mil y cuatro Ptas. con 11 ct. Ptas. mensuales.

Aparte de ello, percibí de "Mutua Catalana de Accidentes e Incendios" durante la duración de mi accidente, la cantidad de 2.416'50 Pesetas.

Queda de Vd. att. y s. s.

Doc. 8. Fitxa mèdica de l'accident sofert per la María Dolores Osorio Carmona i compensació econòmica rebuda pel mateix.

552

PLUS POR CARGAS FAMILIARES

51 D. *Dolores Tena Lopez Valenzuela* con domicilio en *Hospitalet* calle de *Plaça del Canonge* n.º *3 2º 1º*
que trabaja para la empresa *Ernst & Young*

DECLARO BAJO JURAMENTO que mi situación familiar en 1º de *April* de 1945 a los efectos de participar en el PLUS DE CARGAS FAMILIARES, es la que a continuación se expresa:

ESTADO *Casada* legítimamente con *D. Francisco Pedro Aguell*
en *Barcelona* de 1 *Barriada de Collblanc*
(Acreditado con certificado de matrimonio del Juzgado de *Barriada de Collblanc*)
La cónyuge, con quien convive *en* trabaja para la Empresa *ninguna*
que dedica sus actividades a *ninguna*

Se hace constar que *el marido es desempleado*
(Cuando el matrimonio esté separado de hecho o de derecho se hará constar)

HIJOS
(Legítimos, legitimados, adoptivos o del cónyuge solamente)

Total de los menores de 23 años.
Mayores de 23 años imposibilitados

CLASIFICACIÓN DE LOS MISMO

Casados
Con trabajo remunerado
Que no viven en su hogar ni cargo para el sustento y vestido,
por prestar Servicio Militar, en el extranjero, sanatorios, o
cualquier otra causa.

Resto de hijos computables.

RELACION DE HIJOS COMPUTABLES

NOMBRE Y APELLIDOS	EDAD	PARENTESCO	OBSERVACIONES

Quedo advertido de la responsabilidad que incurre en caso de falsos los extremos de la presente declaración.

Hospitalet 13 de *April* de 1945
Firma del declarante:
Indice izquierdo *Indice derecho*

No se admitirá ninguna declaración que no estén expresados con claridad los datos a consignar.

[illegible]

Doc. 9. En aquests documents i en els de la pàgina següent es fa referència a la desaparició del marit de la Lola Peñálver Valenzuela, a les dificultats per establir el seu estat civil degut a l'absència del Francesc però, en canvi, no es fa esment, en cap moment, a la seva ideologia política i a la seva lluita social.

101

MÉNDEZ PEREZ SIMÓN
CARNETAS MENDOZA SIMÓN

Apellidos **CARNETAS MENDOZA SIMÓN**
Domicilio *Cartera de Mta. Pa. del Cort. (C. 14-1)*
Nació el **7** de Junio de 1927
Natural de **Hospitalet de Llobregat**
Provincia de **Barcelona**
Nombre de los padres **Simón y Manuela**
Estado **A.C.** Casad o el **25/-9/1955**
Sabe leer **No** Sabe escribir **No**
Procedencia **U.I.A.S.A.** Abril de 1944
Nombre cónyuge **Escolástica Sanz Lara**
Trabaja en **sus labores**
Hijos, nombre y fecha de nacimiento

N.º cobro semanal
N.º Sub. de Vejez **744**
N.º » Familiar **8389 2164**
N.º ficha cobro S. F.
N.º Seg. Enf. empresa **799**
N.º » » C. N. 8-375624
N.º ficha cobro P. C. F. **124**
N.º Libro Accidentes **1389 2164**
N.º en la S.U.B.C.R.A. **134**
N.º de Ref.ª O. de C.
N.º de revisión médica
Fecha entrada **26-8-41** semª
Sección **Obra** Turno **g.**
Carga **Salario**

Apellidos **CARNETAS MENDOZA**
Nombre **SIMÓN**
Dirección *Ru. del Treball n.º 49 (Hospitalet)*
Natural de **Hospitalet Ll. (Barña.)**
Nombres { del padre **Simón**
de la madre **Manuela**
Nacimiento **7** de Junio de 1927
Estado **soltero**
Sabe leer? **no** Sabe escribir? **no**
Nombre de su cónyuge
Procedencia

General n.º **1389**
R. O. » **1011**
S. E. E. » **199**
S. F. » **215.624**
Cargo **ayudante**
Jornal **50,05 75.**
Fábrica **de canchales 2º**
Sección **a jornal**
Entrada **26 de agosto** de 1941

Trabaja en

ALTAS S.v. Octubre 1946				BAJAS			
Día	Mes	Año	Procedencia	Día	Mes	Año	Motivos baja
15	Abril	1946	Reingreso	1	Octubr.	1945	Detenido.
29	Agosto	1946	Se reintegra al trab.	9	Novb.	1945	Se da el trabajo
21	Octub.	1946	De accidentado.	23	Agosto	1946	Abandono trabajo.
27	Enero	1947	De enfermo.	17	Octub.	1946	Accidentado.
19	Marzo	1947	De enfermo.	28	Dobre.	1946	Enfermo, adenitis
				11	Setzo	1947	Enfermo, Adeno

DÍA	MES	AÑO	PROCEDENCIA	DÍA	MES	AÑO	MOTIVO
				16	Julio	1947	Detención policia.
18	Febrero	1948	De accidentado	13	Febrero	1948	Accidentado.
26	Septbre	1950	Del Servicio Militar	29	Marzo	1949	Servicio Militar
15	Octubre	1951	De accidentado.	11	Octubre	1951	Accidentado
24	Octubre	1951	De accidentado.	17	Octubre	1951	Accidentado
5	Octubre	1952	De accidentado.	29	Septe.	1952	Accidentado.
30	Octubre	1952	De accidentado.	11	Octubre	1952	Accidentado.
6	Octubre	1953	De accidente	3	Octubre	1953	Accidente.
13	Dicbre.	1953	De accidente.	11	Dicbre.	1953	Accidente
	Mayo	1954	De accidente	28	Abril	1954	Accidente
30	Agost.	1954	De accidente	17	Agosto	1954	Accidente
22	Mayo	1955	Enfermo.	9	Mayo	1955	Enfermo.
1	Septbre		De accidente.	11	Agosto		Enfermo.
5	Febrero	1956	Enf.	16	Febrero	1956	Enf.

TRINXET INDUSTRIAL, S. A.
Hospitalet
.....

Hospitalet, a 14 de Julio de 1954

Sr. Sitges :

Le adjunto partida de nacimiento del Registro Civil, cartilla del Seguro Obligatorio de Enfermedad 8/375624 y Título de beneficiario textil núm. 197161, todo ello relativo al productor de esta fábrica SIMON MENDEZ PEREZ, al cual por error de interpretación, en su día fué inscrito en los diversos Seguros Sociales como SIMON CARRERAS MENDEZ, no obstante resulta ser la misma persona.

La finalidad de enviarle la aludida documentación, hace referencia a que debiera ser rectificado por el I.N.P. y la Caja de Jubilaciones Textil los apellidos de Carreras Mendez por los de Mendez Perez que es como realmente se llama.

Le saluda,

El abajo firmado Simón Méndez Pérez, hace constar que en el día de la fecha, deja voluntariamente el trabajo de la fábrica de Hilados y Torcidos de algodón que la empresa TRINXET INDUSTRIAL, S.A. posee en esta localidad, percibiendo los honorarios y gratificaciones que al margen se detallan, y que ascienden a Cuatrocientas sesenta y siete pesetas con 70 por lo que quedo salido y finiquitado con la citada Empresa.

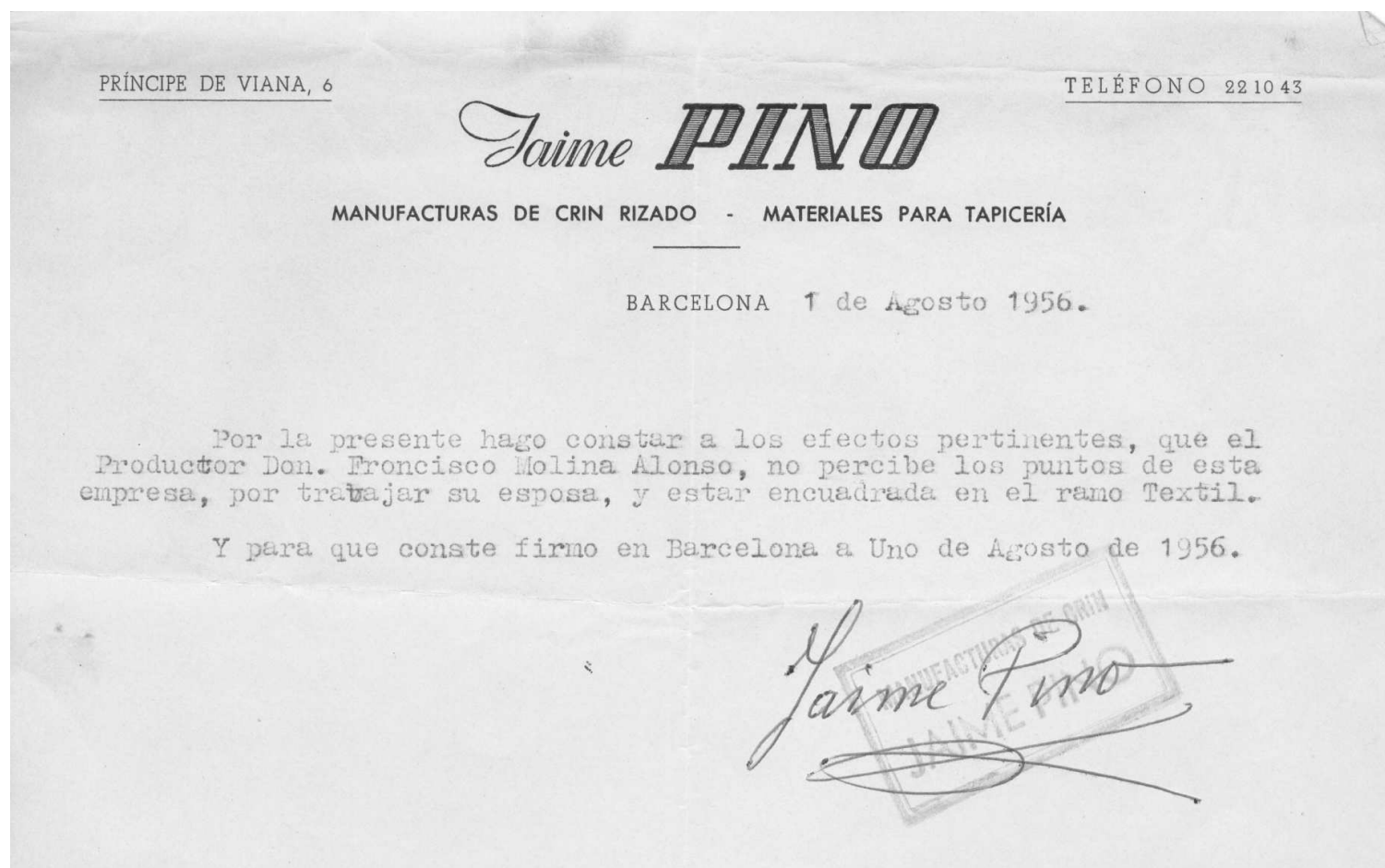
Hospitalet LL. a una de
Abril de mil novecientos cincuenta y seis

Firma,
Simón Méndez

Huellas digitales
Ind. izquierdo Ind. derecho

	Pos.
Super P. V. C.	
Grat. Navidad	65.90
Grat. 18 julio	175.75
Vacaciones	226.05
TOTAL PTAS.	467.70

Doc. 10. Diversos són els documents i les informacions trobades a l'expedient personal del Simón Carreras Méndez o Simón Méndez Pérez que ens fan sospitar tant de la conflictivitat del treballador com de la poca transparència de l'empresa a l'hora d'encobrir determinades informacions.

Doc. 11. El Plus de Càrregues Familiars es concedia prioritàriament als homes. Per això, en cas que fos una dona la demandant de l'ajuda, calia que l'empresa on treballava el seu marit justificqués a través d'un comprovant que el mateix no rebia aquesta compensació. Així ho fa constar la Josefa Alcázar Maldonado.

Préstamo N.º G.	54	N.º P.	
Nombre	Franisca Barreros	N.º cobro	184
Sección	1.ª costura	Turno	1.ª tarde
		Salario	\$6.95
	30 de abril	de 1946	Semana 18 -
Recibí la cantidad de	setenta y cinco (75)		
Francisca Carreras			

Mod. 2518

Doc. 12. Model d'una Targeta de crèdit laboral per un import de 75 pessetes. El crèdit demanat per la Francisca Carreras Méndez es va començar a pagar tres setmanes després de la seva concessió i va retornar-se en un període de cinc setmanes.

Hospitalet, 13 de marzo de 1956.

Sr. D. Fernando Chinchilla.
BARCELONA.

Distinguido amigo:

Me permito presentarle a los trabajadores de esta Empresa, Antonio Ballestín Cura y Josefa Carreras Méndez, que contrajeron matrimonio hace unos meses y que, por las circunstancias que le explicarán, se hallan en muy precaria situación respecto a vivienda.

Me consta lo difícil que ha de ser para Vd. poder atender su petición, pero, contando con su reconocimiento y por tratarse de unos buenos trabajadores, que realmente lo precisan, me creo obligado a solicitar de Vd. que haga todo cuanto le sea posible para atenderlos.

Por anticipado le expreso mi mayor agradecimiento y me reitero su affmo. s. s. y amigo

Firmado: Avelino Trinxet

Doc. 13. Aquesta carta signada per l'Avel·lí Trinxet manifesta que el patró també podia ajudar els seus treballadors quan així ho necessitessin. En aquest cas, ho fa a través d'una carta de recomanació de la Josefa Carreras Méndez i del seu marit però ens consta que de vegades podia arribar a avançar diners als treballadors que li demanessin sempre i quan els mateixos fossin responsables i complidors amb la seva feina.

****AGRAÏMENTS****

Els resultats d'aquest estudi han estat possibles gràcies al suport i a la col·laboració de diverses persones.

Gràcies a la Pepa, al Cesáreo, a l'Agustí, treballadors de l'Arxiu Municipal de l'Hospitalet, pels matins de recerca compartits, per les capses i capses de documentació que em portaven cada dia, per la seva predisposició a l'hora d'ajudar-me a buscar fotografies i bibliografia, per fer-me sentir com a casa.

Gràcies al Josep i a la Clara, directors de l'Arxiu Municipal durant la meva recerca, per la confiança dipositada en el meu projecte i per seguir de prop els meus avenços.

Gràcies també a dos estudiosos de primera línia de la història de l'Hospitalet: la Mireia Mascarell que em va ajudar a esbossar les primeres línies del present estudi i el Joan Camós, professor d'història del meu institut, tutor del meu treball de recerca, veí i amic, que ha vist

evolucionar tot el procés del treball, que m'ha assessorat sobre alguns aspectes i que ha estat el primer en llegir els resultats obtinguts.

I, finalment, gràcies als testimonis, a les vides de Can Trinxet que a través d'aquest estudi quedaren per sempre més enregistrades com una mostra ben palpable del patrimoni immaterial hospitalenc.

****BIBLIOGRAFIA****

- Bibliografia general:

BARCELÓ I ROCA, Miquel, *Catalunya, un país industrial*, Barcelona, Pòrtic, 2003.

PIERENKEMPER, Toni, *La industrialización en el siglo XIX*, Madrid, Siglo XXI, 2001.

- Bibliografia específica:

AAVV, "Francesc Pedra Argüelles" a *L'Hospitalet lloc de la memòria. Exili, deportació, repressió i lluita antifranquista*, Hospitalet de Llobregat, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2007.

ASINS I MUÑOZ, Consuelo, "Lola Peñalver" a *Dones sindicalistes a l'Hospitalet*, Hospitalet de Llobregat, Ajuntament de l'Hospitalet, Àrea de Participació ciutadana i Polítiques sectorials, Programa Municipal per a la dona, 2002.

BREU I PLANYELLA, Ramon, "El Barri de Santa Eulàlia de Provençana: elements per a una crònica" a *Quaderns d'Estudi*, núm. 6, Hospitalet de Llobregat, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, octubre de 1988.

BOFILL I COROMINAS, Montserrat, "La recuperació del patrimoni industrial al Baix Llobregat" a *Primeres Jornades de Recerca Històrica i Social del Baix Llobregat*, Sant Feliu de Llobregat, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993.

CABANA I VANCELLS, Francesc, "El grup Trinxet i la unió industrial cotonera" a *Fàbriques i empresaris: els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya*, Vol. 2, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, 1992.

CAMOS I CABECERÁN, Joan i Mercedes GONZÁLEZ FANJUL, "Activitat econòmica a l'Hospitalet, 1930-1980: la contribució industrial" a *Quaderns d'Estudi*, núm. 3, Hospitalet de Llobregat, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, octubre de 1987.

-- --, *L'Hospitalet. La Història de tots nosaltres. 1930-1936*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1986.

CASAS I FUSTER, Joan, "De pagesos a aturats: notes sobre la història de les transformacions urbanes a l'Hospitalet de Llobregat" a *Quaderns Urbans*, núm. 3, Hospitalet de Llobregat, Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, 1993.

-- --, "Industrialització a les portes de l'Hospitalet de Llobregat" a *El pas de la societat agrària a industrial al Baix Llobregat*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.

MARÍN I SILVESTRE, Dolors, "Una primera aproximació a la vida quotidiana dels hospitalencs: 1920-1939" a *Identitats*, núm. 4-5, Hospitalet de Llobregat, Museu de l'Hospitalet, Estiu de 1990.

-- --, "Arqueologia industrial i història oral" a *Primeres Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya*, Hospitalet de Llobregat, Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, 1991.

MASCARELL I LLOSA, Mireia, *L'Abans: L'Hospitalet de Llobregat. Recull gràfic 1890-1965*, El Papiol, Efadós, 2003.

ROMEU I ALEMANY, Antoni, "El Canal de la Infanta i el seu aprofitament industrial a l'Hospitalet", text mecanografiat, 1988.

SANAUJA I TORRES, Dolors, *Les dones i la història al Baix Llobregat*, Vol. 1, Montcada i Reixac, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.

SANTACANA I TORRES, Carles, "La configuració dels municipis perifèrics: l'impacte cultural i sociopolític" al cicle de conferències *Viure a la Barcelona obrera d'entreguerres, 1918-1936* dins del màster organitzat per la UPC el juny de 1996.

SEGURA I SORIANO, Isabel, "Can Trinxet" a *Dones de l'Hospitalet. Itineraris Històrics*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1998.

- Documentació de l'Arxiu Municipal de L'Hospitalet:

Fonts escrites:

Cens patronal i obrer de 1923.

Expedients personals del Fons Can Trinxet. A continuació, esmentem els expedients consultats endreçats alfabèticament i la referència de la capsa que els correspon: Josefa Alcázar Maldonado (45963), Mercedes Benítez Treviño (45974), Josefa Carreras Méndez (45985), Simón Carreras Méndez – Simón Méndez Pérez (45985), Vicenta Castro Olivares (45988), José Franch Cabarrocas (46009), Matilde Franch Graells (46009), Mercedes Gimeno Gil (46023), Maria Güil Cuesta (46030), Rosa Güil Cuesta (46030), Francisca Hernández Parra (46034), Mercè Marqués Gimeno (46051), Rosa Marqués Gimeno (46051), Antonio Martínez Ferrer (46055), Manuela Méndez Pérez (46063), Carmen Metaute Ibars (46064), María Dolores Osorio Carmona (46077), Dolores Peñálver Valenzuela (46080), Bienvenida Romero Parcet (46105), José Salvador Ramos (46111) i Ramiro Salvador Ramos (46111).

Capses inventariades com a "Recursos humans" del Fons Can Trinxet sense catalogar.

Fonts orals:

Entrevistes a antics treballadors de la fàbrica. Amb un asterisc hem marcat aquells treballadors entrevistats dels que no consta l'expedient personal al Fons Can Trinxet. Les persones entrevistades, amb l'any i lloc de naixement, són:

Josefa Alcázar Maldonado (1929, Collblanc - L'Hospitalet de Llobregat).

Francisca Carreras Méndez* (1925, Sants - Barcelona).

Mercedes Gimeno Gil (1906, Hostafrancs - Barcelona).

Rosa Güil Cuesta (1927, Hostafrancs - Barcelona).

Rafaela Guillén Luci* (1932, Lió - França).

Francisca Hernández Parra (1951, Jerga – Almeria).

Mercè Marqués Gimeno (1935, Santa Eulàlia - L'Hospitalet de Llobregat).

Rosa Marqués Gimeno (1927, Sants - Barcelona).

Alejo Ortega Alonso* (1940, Quintanilla del Agua – Burgos).

Ana Peñálver (?)* (1929, la Torrassa – L'Hospitalet de Llobregat).

Josefa Peñálver (?)* (1931, la Torrassa – L'Hospitalet de Llobregat).

Jaume Salvador Benítez* (1923, Esplugues de Llobregat).

Josefina Vidal Badia* (1933, Olot – Girona).

Joaquina Vila Metaute* (1924, (?) - L'Hospitalet de Llobregat).

Rosa Vilacorta (?)* (1940, Hostafrancs – Barcelona).

Fonts gràfiques:

Imatges de Can Trinxet i de Santa Eulàlia. Tot seguit, fem una relació de les imatges que s'han inclòs en aquest estudi:

Portada. Arxiu Municipal de L'Hospitalet / Desconegut-da / Desconegut-da / TP-26.

Imatge 1. Arxiu Municipal de L'Hospitalet / Centre d'Estudis de L'Hospitalet / Desconegut-da / TP-26.

Imatge 2. Arxiu Municipal de L'Hospitalet/ Conxita Vicente / Desconegut-da / 517.

Imatge 3. Arxiu Municipal de L'Hospitalet / Museu de L'Hospitalet / Desconegut-da / 968.

Imatge 4. Arxiu Municipal de L'Hospitalet / AHMSJD / Magí Urpí Campreció / Desconegut-da / TP16, ASJ, 1/8.

Imatge 5. Arxiu Municipal de L'Hospitalet / Arxiu Històric de Santa Eulàlia / Desconegut-da / TP13-41.

Imatge 6. Arxiu Municipal de L'Hospitalet / Isabel Márquez Parra / Desconegut-da / 3171.

Imatge 7. Arxiu Municipal de L'Hospitalet / Arxiu Històric de Santa Eulàlia / Desconegut-da / TP13-79.